

Nemunas

Nr. 2
(365-806)

2012 m.
sausio 12-18 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Sausio 10 d. Seimo II rūmų parodų galerijoje atidaryta Romualdo Požerskio fotografijų paroda, skirta Laisvės gynimo 21-osioms metinėms paminėti „Lietuva 1988-1993. Sausio 13-ajai atminti“.

Kauno Laiptai

3-8 p.

Proza _____ Gediminas JANKUS

Poezija _____ Sara POISSON

Gintarė BERNOTIENĖ

Dabrišiaus
kaleidoskopas

Ramūnas ČIČELIS

Komunikuojanti
dokumentika

Gasparas ALEKSA

Šokim ir toliau,
ponia Grasilda!

Jurga TUMASONYTĖ

Koridoriai

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Egiptas, kuris
yra Lietuvoje

2 p.

www.nemunas.net

Senovės pasaulio dailės ekspozicija M. K. Čiurlionio dailės muziejaus M. Žilinsko galerijoje. 2009 m.

Egiptas, kuris yra Lietuvoje

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Ar pastebėjote, kad iš Kauno muziejaus dingó mumija? Na, kažkas pamena gal tik jos ranką, vėliau ir galvą. Bet tai senieji kaukiečiai, kurie matė mumiją dar prieš jos išežimą į muziejaus archyvus, o vėliau vėl sugrąžintą į ekspozicijos salę. Tokie paslaptingi eksponatai net ir XXI a. žmonėms kelia nepasitikėjimą. Maža ką. Tačiau šis yra mumija, kaip tikra Lietuvos muziejų retenybė, atvežta į Kauną dar 1924 m. tuo metu vienintelės egyptologės Marijos Rudzinskaitės-Arcimavicičėnės, iškeliau „darytis tyrimų“ ir „operuotis“. Restauracijos centro darbuotojai ją konservuoja ir žada sugrąžinti mums negyvą, bet sveiką. Tačiau apie tai kiek vėliau. Kol kas apie mumiją užsimename tik todėl, kad istorijos gijos veda tiesiai mums rūpimo objekto – naujosios Aldonos Snitkuvienės knygos „Lietuva ir Senovės Egiptas XVI a. pab. – XXI a. pr. Keliautojų, kolekcininkų ir moksliinkų pėdsakais“ – link. O joje papasakota, kaip Egiptas atkeliavo į Lietuvą. Vadinas, ir apie minėtają mumiją bei jos sarkofagą. Leidinyje išsamiai atskleidžiamos Lietuvos muziejuose saugomų išlikusių ir prarastų Egipto senienų istorijos. Vaizdziav apraštost lietuvių kelionės į šią šalį ir jų prisiminimai, pristatomi moksliinkai, kolekcininkai, jų darbai ir rinkiniai, nušvesti Egipto kultūros ženklai Lietuvos mene. Knygoje kalbama apie bandymus skaitoti hieroglifų raštą, apie mumijas ir amuletos karalių bei didikų rinkiniuose, apie piligrimystę ir misijas.

Vos prieš keletą metų autorė pristatė skaitytojams savo tyrinėjimų knygą „Biržų grafa Tiškevičiai ir jų palikimas“, tačiau ir tai susiję su nesenai pasirodžiusia monografija, nes grafas Mykolas Tiškevičius buvo vienas aktyviausių Egipto vertybų kaupėjų Lietuvoje. Kažkada kelionės į šią egzotišką kraštą buvo madingas ir gana brangus malonumas, todėl tai galėjo sau leisti tik pasiturintys didikai, kuriems pabosdavo studijuoti knygas ir norėjosi pamatyti viską savomis akimis. Pirmosios kelionės visomis įmanomomis transporto priemonėmis galėjo trukti net porą metų. Pirmasis į Egiptą keliavo Mikalojus Kristupas Radvila Našlaitėlis dar XVI a., tačiau jo siuntinys Lietuvos taip ir nepasieke. Jūroje kilo

audra, ir Radvila Našlaitėlis liepė retenybes išmesti iš laivo baimindamas jų kerų. O M. Tiškevičius parvezė daug turtų. Jis išsiropino visus leidimus atlikli archeologinius kasinėjimus daug ką išsigijo arba gavo dovanų. Tik gaila, kad ne visi šie turtais pasiekė Lietuvą ir jos muziejus. Dauguma jų atiteko Luvrui, o Vilniaus senienų muziejui – apie 250 eksponatų, kurių didžioji dalis, deja, vėliau buvo prarasta. I Egiptą keliavo ir Juozapas Tiškevičius, palikę kelionę įamžinusiu originalių nuotraukų, daug aistringų keliautojų ir intelligentų – Petras Babickas, Matas Salčius ir Antanas Poška, Kazimieras Pakštas ir daugelis kitų – ten vyko tarpukariu. Be asmenybių, kurios domėjosi ir lankėsi šiaime krašte, knygoje prista-

Uždarenesės, Desmonto duktės, sarkofago dangčio dalis. Deir el-Bahris (vakariniai Tebai). Trečiasis tarpinis laikotarpis – Vėlyvasis laikotarpis, VII a. pr. Kr. Sikomoro (*Ficus sycomorus*) mediena, drobė, polichromija.

tyti ir Senovės Egipto architektūros stilistikos bruozų turintys meno, architektūros kūrinių Lietuvos. Net šalia Vytauto Didžiojo karo muziejaus esantis Nežinomo kareivio antkapis primena piramidės formas, M. Žilinsko galerija puošta egyptietiškomis kolonomis, daug kur galime aptikti stilizuotų ir beveik tiksliai autentiškas formas atitinkančių obeliskų, pilonų. Idomu, jog pradžioje piramidžių forma buvo perteikiama netiksliai, nesilaikant proporcių, jas išilginant, o vėliau, pavyzdžiu, M. K. Čiurlionio tapyboje, jau atkartojo originalą, nes atsirado daugiau informacijos. Dailininkas Egipte nebuvo, tačiau matė ne vieną jo kultūrą atspindėjusį leidinį.

Visi šie aprašymai, fiksuojančių įvairiausius Egipto kultūros pėdsakus Lietuvos, – pagrindinė ir svarbiausia knygos dalis, iš autorei pareikalavus nemenkų detektivės gebėjimų. Gilinantį iš vienus faktus, vis atsirasdavo dar nežinomas, netikėtos informacijos. Todėl dabar galime džiaugtis išties išsamiu leidiniu. „Tai vienos rimčiausiu ir geriausiu bandymu sieti pasaulio ir Lietuvos patirtį. Prieš karą tai bandė daryti Baltrušaitis, kunigas Justas Jasėnas, o dabar tokį leidinį beveik nelikę, nes mes labiau linkę į enciklopedines žiniasklaidas. Egyptologija Lietuvoje apskritai nėra pakankamai plėtojama, tačiau A. Snitkuvienės knygos pradžia laikyčiaudar M. Rudzinskaitės-Arcimavicienės, kuri yra parašiusi net hieroglifų vadovėlį, darbus“, – teigė M. K. Čiurlionio muziejaus direktorius Osvaldas Daugelis, pristatydamas leidinį, jau pastebėtą ir užsienyje. Varšuvoje minėtos Tiškevičių kasinėjimų Egipte metinės, o dėl A. Snitkuvienės darbų nebuvau pamiršta į Lietuvą.

Yra nemažai padėjusių rengti knygą. Redaktorius Petras Kimbrys turėjo suvaldyti didžiulių A. Snitkuvienės pateiktos informacijos drautą. „Aš niekada iki šiol nebuvau Egipte, į jį žvelgiau pro Aldonos akinius, ir toks jis man atrodė labai slėpininges, be galos patrauklus. Knygoje surinkta ir apibendrinta tai, kas buvo žinoma anksčiau, kur dabar eksponuojami visi Egipto meno kūrinių, todėl tai ir muzieologijos leidinys. Informacija pateikta paprastai ir įdomiai, todėl tikiuosi, kad ir ateityje atsiras jaunu žmonių, besidominčių egyptologija, o Aldona turės pasekėjų ir mokinį“, – mintinis dalijosi P. Kimbrys.

Nukelta i 9 p.

Kelias į laisvę

Seime pristatomojome Romualdo Požerskio fotografijų parodoje – Lietuva lemiamu laikotarpiu. Sausio 10 d. Seimo II rūmų parodų galerijoje atidaryta Laisvės gynimo 21-osioms metinėms paminėti skirta jo fotografijų paroda „Lietuva 1988–1993. Sausio 13-ajai atminti“.

R. Požerskis – vienas svarbiausių XX a. septintajame dešimtmetyje išryškėjusių Lietuvos fotografijos tradicijų tėsėjų, jis savitai plėtoja vyresniųjų kolegų sukurtą fotografijos stilistiką. Autoriaus darbuose atsiskleidžiančią humanistinę pašauležiūrą tiksliai apibudina jo paties žodžiai: „Menas – tai gebėjimas priartėti prie žmogaus“. Per jį atsiveria ir tautos dvasinė būsena.

Trisdešimtyje fotografijų, kurias autorius atrinko į parodą iš aštuoniolikos tūkstančių kadru archyvo, užfiksuoja 1988–1993 m. įvykių, susiję su lietuvių tautos kova už laisvę. Nuotraukose jamžinta daug mūsų valstybės istorijai svarbių akimirukų – nuo pirmųjų mitingų Kaune iki Rusijos kariuomenės išvedimo iš Lietuvos. Nors R. Požerskio darbai sulaukė dėmesio Vakaruose, Lietuvos jie eksponuojami pirmą kartą.

Kovas už laisvę jamžinę R. Požerskio kadrai vertingi ne tik kaip istorinių liudijimai, bet ir kaip meninės fotografijos kūrinių. Juose galima atpažinti geriausiuosius šio fotomenininko darbams būdingą skirtinį atvaizdo prasmės lygmenę dermę vieno kadro staciakampyne: konkretūs užfiksuoja dramatiškos tikrovės fragmentai turi neabejotiną dokumentinę vertę, o bendra kompozicija byloja abstraktesnes prasmes ir išreiškia paties menininko požiūrį į fotografuojamus įvykius.

Tomas PABEDINSKAS

R. Požerskio paroda siūlo skaityti reikšmingąjį naujausios 1988–1992 m. Lietuvos istorijos puslapį. Tai buvo nepaprastas laikas ne vien Lietuvai – griuvo paskutinė Europoje sovietų imperija. Neįtikėtiną istoriją, kaip nedidelė šalis ir tauta išsivadavo, nepralejusi né lašo prispaudėjų krauso, nors Lietuvos krajas buvo pralietas, itikinamai pasakoja ten dalyvavusį žmonių veidą. Ir po puses šimtmecio okupaciją bei naikinimą jie neprarado orumo, suvokimo, kuo skiriasi gėris ir blogis, sava gimtoji žemė ir tolimi svetimi kraštais, pačių valstybė ir svetimos valstybės smurtu primesta mela ginga tvarka.

Svarbiausia buvo ištikimybė. Tėvynei, pareigai, garbei, laisvės idejai. Šimtai tūkstančių ištremtųjų, išvežtųjų gyvuliniuose vagonus. Tačiau tai tik „baužiamasis kodeksas“, teisinė kalba nusikalstamams vertinti. Visai kita vertybė – tremtinio valia išlikti, grizti ir net susigrąžinti mirusius artimuosius, kad nors jų kaulai ilstęsi Tėvynės žemėje. Tokia valia įrašyta asmenybių veiduose, kaip ir tu dešimčių ir šimtų tūkstančių masiniuose Šajūdžio mitinguose, kuriuos įkvėpė ir nušvietė Laisvės dvelksmas. Tačiau jokia nuotrauka negali apimti milijono žmonių, išėjusių į Baltijos keliai. Nuotraukos fiksuoją atstovus, ir jų veidai kalba už visus.

Tuomet Lietuva buvo ypatinga. Ji siuntė savo vertybinių pranešimų kitiems. Jame glūdėjo tiek daug pagrindinių dalykų, kurie daro žmogaus gyvenimą vertą pagarbos ir nušviestą vilties, kad pasaulis neišsigims.

Vytautas LANDSBERGIS

Laisvės gynėjų dienos renginiai Kaune

Sausio 12 d., ketvirtadienį,

18 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje – Laisvės gynėjų dienos minėjimas, akcija „Sveika būk, Laisvė!“ Dalyvauja: Veterinarios akademijos folkloro ansamblis „Kupolė“ (vadovas A. Bernatonis), „Ąžuolo“ katalikiškos vidurinės mokyklos folkloro ansamblis „Gile“ (vadovai D. Juška ir A. Sinkevičius), aktorius P. Venslovas.

Sausio 13 d., penktadienį,

Kauno Tito Masiulio jaunimo mokykloje:

8-8.10 val. akcija „Atmintis gyva, nes liudija“.

11.20-12.05 val. pamoka-minėjimas „Laisvės kaina“.

9-12 val. paroda Kauno miesto mokyklų moksleiviams „Prisiminkime Titą mokyklos muziejuje“ (Pramonės pr. 35). Išankstinė registracija tel. (8 37) 451384.

Visose miesto bendrojo ugdymo įstaigose vyks renginiai, skirti Laisvės gynėjų dienai.

10 val. Kauno Šv. Arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje – šv. Mišios už žuvusiuosius.

10.30 val. Kauno Šv. Arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje – vaikų ir moksleivių laisvalaikio rūmų meno kolektyvų minėjimas-koncertas „Vardan Lietuvos“. Koncerte dalyvauja: renginių organizatorius studija, mergaičių choras „Lyra“, kanklių studija, šiuolaikinių šokių studija „Vėtra“. Igulos bažnyčioje eksponuojama Leonido Chardino nuotraukų paroda. Po koncerto – iškilminga Kauno mokinų visuomeninių organizacijų atstovų eisenė į Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelį.

11.30 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje – uždegamos žvakės Sausio 13-osios aukoms atminti.

11.15 val. Iš K. Donelaičio g. (prie Vytauto Didžiojo karo muziejaus) išvyksta autobusai į Studentų g. prie KTU, vėliau į Petrašiūnų kapines prie T. Masiulio kapo ir į Romainių kapines prie J. Vaidoto kapo. **13 val.** T. Masiulio kapo lankymas Petrašiūnų kapinėse, J. Vaidoto kapo lankymas Romainių kapinėse.

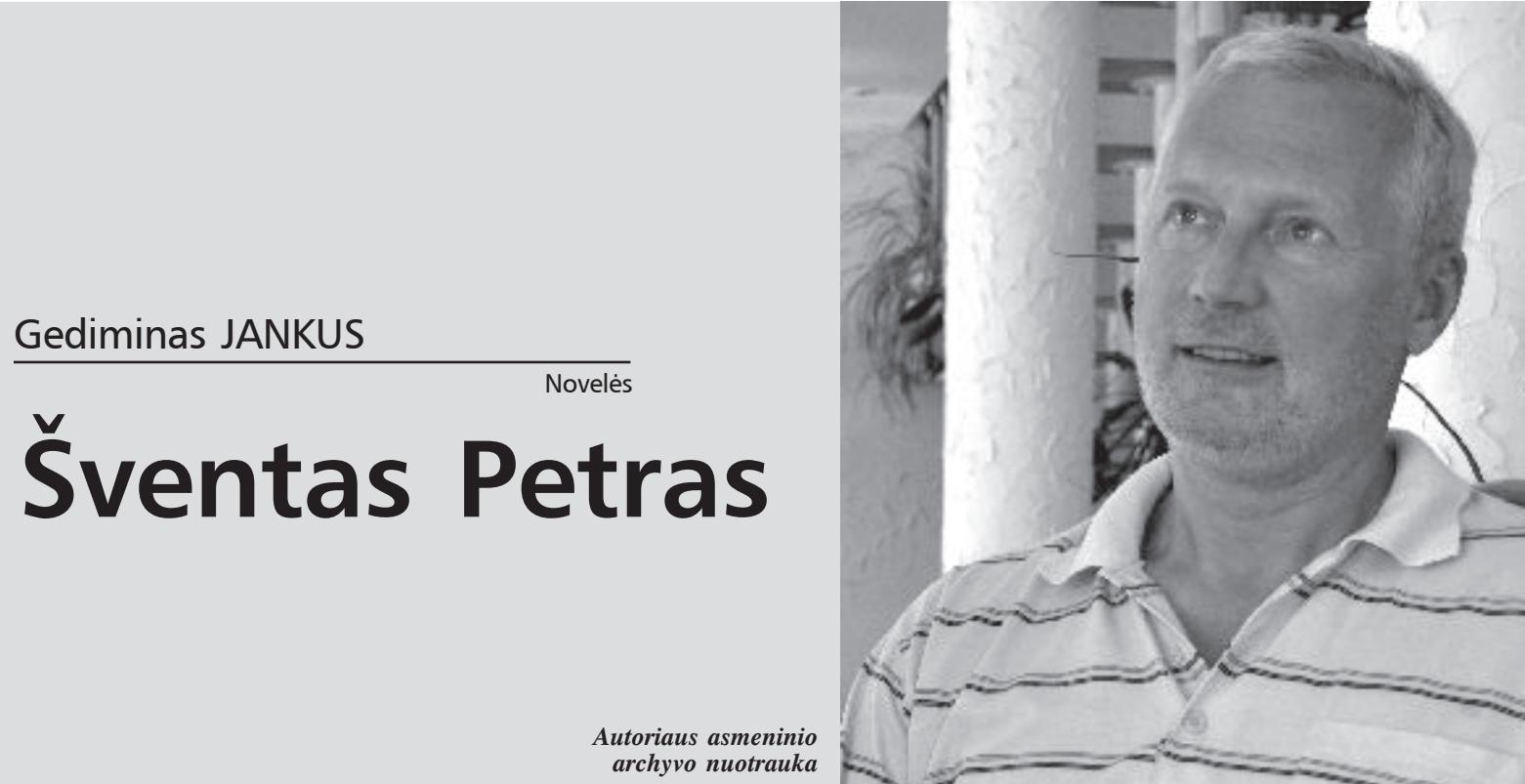
12 val. KTU Elektronikos fakulteto rūmuose Studentų gatvėje bus pagerbtai buvę KTU studentai Virginijus Druskis ir Rimantas Juknevičius.

12 val. Laisvės alėjoje prie R. Kalantos paminklo – viešas Lietuvos Respublikos himno giedojimas, pagerbiant už Lietuvos laisvę žuvusius kovotojus (kviečia Lietuvos Sajūdžio Kauno taryba).

15 val. Kauno IX forto muziejuje (Žemaičių pl. 73) vyks renginys, skirtas Laisvės gynėjų dienai paminėti. Okupacijų muziejaus kino salėje bus demonstruojamas videofilmas apie tragiskus sausio įvykius Kaune. Atminimo liepsnų ižiebs, už žuvusiuosius melsis Šilainių parapijos klebonas. Prisiminimais dalyvis 1991 m. tragiskų įvykių dalyviai ir liudininkai.

18 val. „Romuvos“ kino teatre pristatomoma dokumentinio filmo „Nežinomi didyriai“ premjera (filmo autorius Algimantas Kuzmickas). Iėjimas nemokamas.

Sausio 14 d., šeštadienį, 14 val. Kauno vaikų ir moksleivių laisvalaikio rūmuose (Parodos g. 26) – „Tu – mano Laisvė“, renginys 1991 m. Sausio 13-osios įvykiams atminti.

Gediminas JANKUS

Novelės

Šventas Petras

Autoriaus asmeninio archyvo nuotrauka

Nakties vėjas įsisiautėjo. Seno, jau sulaukėjusio sodo medžiai brazdino susipynusias šakas ir reikliai bilsnojo. Nuščiuvasi ir kupron susimetusi, antrą šimtmetį skaiciuoti pradėjusi klebonija tylutėliai šaukėsi Viešpaties angelo.

Tik persenęs kunigas Mykolas nieko nešaukė. Jis nieko negirdėjo. Nei stūgaujančios vėtrus, nei įsimarkavusio lietaus. Negirdėjo susmegusio būsto aikčiojimų. Sienojų duslaus kosulio. Mykolas miegojo, atkarginęs seniai neskustą smakrą. Jau atsilabančinius kažkuri TV programa tik garsiai čirškė, zyzé, triauškė. Iš ekrano žalvykslėmis siautė pamėkliai šviesa, mirguliudama ir apšvitindama mažo kambarėlio užkarborius.

Ir taip kas vakarą. Kas vakarą senasis Mykolas įsisiaudavo įdubusioje kanapėje. Ant pradrėkusių patalų. Apdriskusių apklotų. Susisiausdavo didžiuliais kailiniuose ir įispoksdodavo. Ištūmėjantį ir rodančią, nuolat mirksinčią ir besikeičiančią Akį. Dievo pasaulis atispindėjo toje Akyje. O gal šetono? Visu garsu riaumoj, šniaukrojo, žudė ir žudėsi, mylėjo ir nekeitė.

– Jeigu Dievas – Šventoji Dvasia, vadinės, moteriško prado. Apsivaisinančio prado. O ja apvaisino suvedžiojės šetonas. Pasak apie Ievą sukurė pats Viešpats. Tiksliu, Viešpatė, pasibaisėjusi savo suartejimo vairais. Juk pasaulis užsitzindė piktybe ir blogiu, beveik vienais kainais, gimusiais su šetono ženklu. Tik vienais kitas jos gležnas ir silpnas vairiai turėjo dieviškumo kibirkšt... tačiau pasaulį valdė ir valdo šetonas.

Tamsos kumigaikštis ir jo vaikai, atsižadėjė motinos...

Taip ir panašiai kas vakarą bambėdavo kailiniuotas sunykęs kunigas. It paklydės paukštis susigūžęs kanapoje. Drebančias pirštas iš ipročio perrinkdamas zulintą nuzulintą rožinį. Irėmės padėrusį žvilgsnį į visą gerklę klykiančią Akį. Tai buvo jo naktinės pamaldos. Pabaigos Mykolas niekada nesulaukdavo. Galva nusvirdavo ant krūtinės arba atsiremdavo į drėgną šaltą sieną.

Kartais jis pabusdavo jau gilią naktį ar paryciai. Kažkas paliesdavo pravirą burmai. Skruostą. Nuo šalčio sugrubusias rankas. Mykolui né motaits. Visa aprépianti Akis, garsiai čirškėdama, skleisdavo balzganą šviesą. Ir senolis, pamuistęs nutirpusi sprandą, vėl užsnūsdavo. Iki ryto, iki naujos dienos.

Tada atbrazindavo storoji Teresė, dusdama mostaguodavo putniomis rankomis.

– Ir vėl pernakt paliktas tas prakeiktais televizorius. Dievulėliau tu mano, ir kas gi taip daro... Tu tik pasižiūrėk, perkaitus dėžę. Vieną naktį ji sprogs... sudegsi, klebonėli, sudegsi...

Teresė bambėdama išjungdavo nuo įtampos pajuodusią Akį. Nors toji jau spjaudydavo naują tik prasidėjusios dienos porciją. Mykolas nekreipdavo dėmesio į storosios kaimynės riksmus. Ne tik dėl atbukusios klausos. Jam gerokai įkyrėjo dievobaiminga moterėlė. Bet tik dėl tos baimės ir įgimto gerumo ji vienintelė lankydavosi palaiküame trobesyje. Vienintelė apkuopdavo, pakurdavo ugnį, paruošdavo kulkų valgi.

Klebonas dar sugebėjo patursinėti po užverstą daiktais kambarėli. Karatais nukrypuodavo ir į bažnytėlę. Jos bokšteliis stiebėsi virš susipynusių, sulaikėjusių vaismedžių. Stiebėsi jo pasididžiavimas, dabar jau niekam nereikalinga baltų plytų šventyklėlė. Vietiniai iškriko. Daugelis jau analpus, kiti lanko naujutėlė didžiuočių koplyčią už kelių kilometrų.

„Niekam nereikalinga nei mano bažnytėlė, nei aš pats. Niekas manęs neprisiimena. Net Teresė kartais supyksta dėl savo kvailo jautrumo. Vaziuotum, klebonėl, į Varnių vienuolyną, ko užispyre, nukaršintų ten tave kaip žmogų. Vos lekuoj, o akis vyskupams draskai... Žiūri į mane kaip į sukvaissi. Pyksta ir gailisi. Šeštomas dar visos jos nepasiglemžė. Ne taip, kaip tuos kanauminkus, monsinjorus. Ordinarus, kapelionus. Prelatus ir vyskupus. Jie til pyksta ir nesusieba aklo pykčio pridengt. Nori atimane nuo mano bažnytėlės. Nuo viena rodančios šetono Akyes. O kas tada saugos vartus? Vartus į tikrojo Dievo karalystę?..“

Nakties vėjas siaubė senajį sodą. Lūžinėjo šakos, dardėjo ir žvangėjo stogoto skarda. Į klebonijos sienojus, duris ir kelis mažyčius apmusiusius langelius daužėsi ir trankėsi. Kunigui Mykolui né motaits. Kunigas Mykolas nieko nebijo. Nei Tėvo, nei Sūnaus, nei Šventosios Dvasios. Nei šetono. Mykolas ramiai parpsi, atkarginęs šepečiuotą smakrą. Ekranas kibirkščiuoja, smaigstydamas į baltvykslių strėlėmis. Lauke vėtra stiprėja, tranko paklauskiai ir visų šventujų besišaukiančią kleboniją. Ji krūpčioja ir svyrinėja nuo gūsių. Bai-

sus bildesys ir pratimas staugsmas.

Senasis Mykolas nelauktai atmerkė akis. Lubose mirguliavo ekrano atšvaitai. Jis pabandė kiltelėti ranką. Pajuto visą kūną sukausčių šaltą. Vėjas skverbėsi pro plynus ir pastoge, stūgavo dūmtraukyje.

Viskas sukosis ir mirguliavo ašarjančiose kūnigų akys. Sukaupes jėgas jis susisiautė nusmukusiais kailiniais. Pabandė pasikelti. Žūtbūt pamiklini sustingusius sanarius.

Žūtbūt. Ir tada vėjo stūgsnā nustebė nelauktai prabilęs ekranas. Ir siluetas Jame. Šokčiantis ir trūkinėjantis, šiaip ne taip žiūrimas. Bet visų pirmą Mykolas pažino tą garsą balsą. Vyskupo Liudvansko balsą. Kunigas sumurmėjo:

– Nepamenu, prieš kiek metų... išsikvietė. Ir pradėjo, net sėstis nepasiūlęs. Aš parapijų nustekenes, priedermes aplieidęs, su Bažnyčios priešais susidėjęs. Sektantams palaiminimus teikiu... Bandžiau aiškinti, kad vasarą jaunimėlis užklydo. Taip ir įjunko. Nieko blogo nedarė. Prieš Dievą ir Bažnyčią neburnojo. Kalbėjomės, sode sutupę, apie dangaus ir pragaro malonę, apie Švento Augustino paklydimus... kaip neklydo? Vyskupe, negi nežinai, kad pats mūsų Viešpats ne kartą suklydo. Gailisi, bet jūs, save dogmų išlikibę, neleidžiate jam klaidų ištaisyti... net pašoko vyskupas iš krėslo. Sunkiai, bet tvardėsi. Paėmė mane už rankos. Į akis žvelgė... pavargai, Mykolai, pavargai. Laikas pailsėti. Turėsi gerą priežiūrą... kaip aš atrėžiau... Aha, man nereikia poilsio, pasakiau. Pailssiu Ruoju. Ir kas Vartus saugos, kas Vartus atrakins?... Juk vadina ma-

– Jūs pas ką?

Klausimas nuskambėjo netikėtai, ir Jaunius sutrikęs sukinėjo galvą, nieko nematydamas. Monitoriai susiliejo į vieną didžiulį mirksintį ekraną, tame klaipėsi ir kiti kita rijo migloti skaiciu, formulės ir diagramos.

– Ko jūs ieškote? – balse virptelė nekantra.

Jaunius skubiai užsikorė akius. Šalia stovėjo aukštaūgė ruda plaukė, varstanti jį smalsiu žvilgsniu.

– Aš... aš. Na, taip, aš... pas rektorių. Jis mane kvietė. Taip... tikrai. Aš...

ne šventu Petru... nes tokas aš ir esu. Sit kaip... nutesė persimainęs vyskupas. Vadinas, vis dar esi šventas Petras? Ir raktą nuo Rojaus vartų saugai? Tai tokas tavo tikėjimas, netikėli? Šetoniui tarnauji, suriko išraudės...

Mykolas, graibydamas sienos, atsistojo. Kailiniai smuko nuo liesčių pečių. Iš visa rodančios akių dar sklidė trūkčiojantis hierarcho balsas.

– Nemyliu, nemyliu aš tą išciūtų dignitorų. Tarnauja savo garbei ir titulams. Kartoją negyvą žodį, o juk jis šetono įkvėptas... Viešpats laisvas, nes yra begalinis. Jis laisvą dvasią myli. Ar amžinybę galima altoriuje, kad ir puošniasiame, sutalpinti?

Kunigas nelauktai prisiminė, kad paliko nerakintas bažnytėlės duris. Toks viesulas. Viską išdaūžys. Reikia eiti. Atsargai kilnodamas kojas, senolis nukleivojo iki slenkščio. Vos pravertas duris atplėsė vėjas ir trenkė sienon. Užgniaužė kvapą. Akys prasruvo nuo gūsių. Svyrinėdamas, skaudžiai susitrenkdamas kojas į šakas ir akmenis, kunigas atsidūrė prie bažnytėlės. Priebytu jautėsi šiokia tokia užuovėja. Sunkiai atgaudamas kvapą, ranka perbraukė plytų sieną.

– Tai MANO bažnyčia. Aš ją pastaciau. Pergudravau visus tuos partkomus ir ateistus. Įvykdžiau velionio kardinolo valią. Sakė – būsi Petras, būsi uola, bet pats ant tos uolos pastatysi parapijai bažnyčią... čia, paseinio užkampyne, prieš daugelį metų... sakiai kolchozo ir vykdomojo vadams – reikia tvartelio, reikia daržinės... skersakiavo, bet padėjo. Pirmosios pamaldos – tuščiamė tvarte... vėliau šaukiu, kad man reikia mūrinio ūkinio. Leido. Patys plytas atvežė. Ir statyt padėjo... o aš juk bažnyčią staciau. Vieną naktį bokšteli su mūrjome... kryžių iškéléme. Šaukė, rėkė. O ką jau prišauksi...

Kunigas ižengė vidun ir nustėro. Pilnutėlė bažnytėlė žmonių. Kaip prieš daugelį metų. Klūpo. Ir žvakės užžiebtos. Ir giesmė tyli sklinda. Kailiniai smuko nusmuko. Tiesus, pajaujėjės Mykolas atsidūrė prie altoriaus. Ištėsė rankas:

– Vaikai mano... atėjo Laikas. Aš jus visus... visus į tikrajį Rojų... Vartus jums atrakinšiu...

Ir taip susigraudino, tokas gumulas gerklę užspaudė, kad daugiau nė žodžio pratarti negalėjo. Tik žvelgė spindinčiomis akinis... tik žvelgė...

Prašvitus vėtra nurimo. Teresė, radusi atlapas tuščios pirkios duris, ne juokais išsigando. Nuskuodė į bažnyčią ir aiktelėjo, užkluvus už numestų kailinių. Prie altoriaus suklupo ties gulinciu šaltutėliu kungiui ir pravirko. Persižegnojo, skaros kraštu nusišluostė byrančias ašaras. Pakilusi eiti atsisuko ir neteko žado – netikėtai mirusiojo rankoje akinamai sviste nušvito didžiulis raktas.

Nelauktai mergina sukrizeno. Jaunius dar labiau sutriko, portfelis slydo, jis sugriebė jį abiem rankom, priglaudė prie krūtinės. Atrodė komiškai. Rasota plikė, šonuose styrantys sulipusiu plaukų kuokštai, slystantys akiniai. Apželės smakras. Susigūžęs, sutrikęs užklydėlis, ieškantis universiteto rektoriaus. Mergina galų gale susitvardė, tačiau šypsenai klydinėjo veide.

Nukelta į 6 p.

Alma mater

Koridoriuje stundėsi studentai, klegesys ir juokas erzino. Jaunius susigūžė, ištraukė galvą. Pasijautė nėkam nereikalingas, bereikšmis, trukdantis. Pasitraukė nuošalėn. Pakaušiu pajuto vėsia sieną, tačiau kaktą nusagstė smulkučiai drėgnai karoliukai. Akiniai smuktelėjo, ir aplinka susiliejo akvarele. Joje judėjo blyškūs siluetai, artėdami, nutoldami, trumpam susiburdami ir iškrikdami.

Dideliamė šviesiame kambaryste tyrojo ramybę. Tik ant stalų švel-

nai dūžgė kompiuteriai, prie jų į monitorius padėrusius žvilgsnius įsmeigę niurksojo studentai. Klik, klik, klik.

Klik, klik, klak. Klak, klak. Jų pirštai spėriai lakstė klaviatūromis, ir Jaunius pasijuto dar svetimesnis. Niekas nekreipė į jį dėmesio, niekas nepasuko galvos nuo mirgangčių ekranų. Prakaitas žliaugte žliaugė Jauniaus kaktą, nosimi, akiniai vėl smuko, stiklai aprasojo. Jis ne ryžtingai patrypčiojo, alkūne pri spaudė portfelį. Nusitraukęs akius, brūkstelėjo stiklus per dėmėmis nusagstyto palaidinės kraštą.

– Aš... aš. Na, taip, aš... pas rektorių. Jis mane kvietė. Taip... tikrai. Aš...

Vytauto SUSLAVIČIAUS nuotrauka

Sara POISSON**Kirpėjas**

Keičiantis orui, dėl šito pasieny traškant trimitams, šiugždant dvigubam mėliui priuostės, dvigubas glostymas, reiškiantis lygu chalato, švarko ir garbanos lygčiai. Lyčiai? Jei tik liga nesulygino dar. Dvigubo šaltojo ginklo

giesmelė kaip-kaip-kaip-kaip, užsūpuojanti auką. Žiedas-galva, kuris gręžias į apsiginklavusio šviesą. Spalvą veido, amžinybės išisavinamą bene geriausiai. Veidrody matomos lėlės. Plaukų skulptūrėlės ore.

Slaptas stulbinantis skaicius plaukelių, turintis galios vedžioti iš proto į protą. I progą įsimylėti ant krūtinės nokstančią sagę ar vien ištartą žodį plunksnelė paskui jauną balandį ir jo sparno taip-taip-taip-taip

žemiausiam skrydžio taške viršum juodo šlapio asfalto.

Jei nesijaustum kaltas dėl aukščiausio laipsnio traukos, eiliakalystę iškeistum į kirpejo su žirklemis ranką, kampą alkūnės, drąsai smeigiantį ten, kur jam per amžius mažiau.

Ūminis

ūmai ši šviesa, ji tau duodama vien tik už tai, kad dar sykį ryžaisi tėsti, darsyk vėl išskleist per akis, nors kentėtum, nors sakytu kažkas, jog yra, kas tau šviečia aklai – šitas menkas skausmelis šviesos

šis nykiausias sąnario skausmas, kuris tau užuomina, kaip kentēti galėtum, jeigu skaudėtų labiau, šitas menkas jungties sopuly, ta gyvybės ligos grandinėlė

šitas laikraštis, pavėlavęs penkias jau dienas, tau vis žadant paše paieškoti teisybės, šitas tuščutis ažūrinis pažadas, beiškystantis véju, ir véjuotas tikėjimas, kad tvarka tebéra, tik vėluoja

šis paikumas pavėluotos spaudos, kvailybės juodu ant balto, kuri iš tiesų gal tik liudijimas, jog visada buvo leista gyvent nerimtai, daug laisviau nei sau leidai lig tolei, tarytum būtum nublukusi prietemoj

šis nevalyas rankinės jaukalas, pilnas gėdingų daiktų, kuriuos pasikėsinus palenksti režimui, susitvarkyt, aiškėja, jog netvarkos čia buvo mažiau ir gražiau nei pati vaizdavaisi

šis menstruacijų kraujas, jis tau duodamas už pasiryžimą priimti pasiūlymą būt moteriške, kai nėr kito pasiūlymo, vien tik ši moterystės žaizda, kuri pamažiukais užgydoma, jei tik liksi meilingoj poroj su pačia moteryste

šis čiaudulys, kai sučiaudžius ketvirtąjį sykį išgyveni malonumą ir negaliu juo pasidalysi su niekuo

ir šis prakaitas, kuris tame išpila nusikosejus šeštajį sykį, jis yra liudijimas, jog esi dar gyva ir nesapnuoji

štie sapnai, kuriuose tu patyreli visko tiek daug, tik išskyrus tą prakaitą

šis šratinukas, kuriuo čia rašai, šie juodi žodžiu siūlai ir šitas kartono lapelis, buvęs kadaise vien lakštas blausus, vėliau sukarpytas tau mylimojo

ir ši prieplanda, kuri darsyk sutvarko tau kambarį, kol tu rašai, šita prietema, kuri tame blukina ir kuriai pajunti dekingumą ūmai

Sniego ir ledo tema

juodų ir baltų pačiūžų eilė lyg sakinys greitakalbe knygų viršeliai išsirietę ekstazėje, paviršiu būdu pagrindinės temos – gyvas ledo vanduo ir senatvė

iš tų, kas lauke, telikę vien cypiantis speigo pasėtas skausmas nosyje ir saldumas gerklė – pojūčiai kažkur iširašantys tartum vertingi garsai arba muzika

kai sniegas stena miego temas, kažoks girtas kvailys ima prodainiu tavęs klausinėti, kokia gi moteris tave myli, ir tu tylėdamas priverstas tarti sau, kad

toji, kurios laukimas tarytum papuošalas ir kurios papuošalas tartum laukimas, taigi toji, kuri pasenusi mokės skaityti, ką gyslomis rašo sau ant blaždų

bėgi nuo jos, kutenamas klausimo, kas esi – bégikas béglys, ar tik „bė“ tarp tragedijos ir tradicijos velkanti paskui save dulkiną sparno ar pilvo protezą

žmogus klausosi to, ką jam tyli, ir tarsi viską supratęs juokiasi, sakydamas, kad verta juoktis iš to, kas baigėsi juokas užima deramą tuščumos vietą, jai suteikia vertės

žmogus juokiasi tarsi besisukantis ratas arba kastratas triukšme jis pragréžia balsaskyle, kūnas tokio ko nors išmoksta greičiau nei patsai suvokia išmokęs

troškulys jo galiusiai taps panašus į perpildytą rankinę ir dievas čepsės ten vienskiemeniais daiktais stebédamas kaip vysta ledo vainikai veiduose, sloopsta bluselės balselis

kaip viskas atrakinama tiesiog rakstimi tarsi niekur jau nieko kaip valandai vėl išijungs greitasis sniego internetas ir tenai savaimė prisiseigs mums sniego arba skausmo antpečiai

atminčiai sugros girgždėjimas kėdės arba raidės

Vėjų dauginimosi metas

Toks vaizdas, kad gyventa jo tarsi braukiant paviršius ranga, glostant ar šiaušiant. Kliudant stygą ar savo melodija kliudant kitą melodiją. Dažnai netgi neprisilietus.

Mangoldai, neišvyniotos skonio idėjos. Neišlukštento saldumo žirniai, atsainumo ar žemės ūkio klaidos pavyzdys.

Nepatirtos grožybės ir malonumai, svirpinančios sąžinę sapnuose.

Vaikai užauginti gretimame kambaryje tarsi šiltinamy, tarsi savaimė, tarsi balandžiai daugiaučio pastogeje, juos vaizduotis kur kas patogiau nei pamatyti.

Žodis-perlas, numestas lyg akmenukas, paskubomis, kone uždusus skaitomas knygos, tarsi per greitai paimtos moterys, tarsi nubrozdingtos,

tarsi kas būtų išsprūdės iš rankų, per skubą,

tą pačią, kuri per skubėjimą liko taip pat nepažinta.

Šitaip laisvėjo, buvo panašus sau į vėją, netgi į laisvę, netgi į tą, kuris vėją vaikési.

Tarsi būtų iš vejo.

Tarsi vėjai šitaip vaikuotusi.

Simetrija

Ilgai žiūrint į sodrų paveikslą, vaizdai ima ropštis laukan, susigėdė savų ribų ir pagaliau atpažintos nelaisvės. Arba tampa simetriški, ima šlovinti jus, kuris esate įžvalgi jų ašis. Veikiat nelyginant žvilgantį arba palaimintas peilis. Ar kailis. Jis, reik pripažinti, ne vien dėl jaukios šilumos, bet ir dėl kutulio beigi švelnumo. Peilis ir kailis irgi turi bendrą simetrijos pjūvį.

Atspėkite Autorių. Už kutulį kailio dékokite peiliui, simetrijos ašiai. Arba simetrijos „aš“ ir simetrijos „ai“.

Čia tarp jūsų ir tas, kurio nežinojimas sako „Susitvarkyk savo vidū“, diriguodamas tam, kurio tikėjimą apibūdint galėtū žarnų jo simetrijos kilpos. Šis paklaustas sakytu, kad netiki niekuo, nors vien tik jo pilvo tvarka demonstruoja jo nenuovokų tikėjimą. Šie du nežinančys ponai irgi simetriški.

Atspėkite Autorių. Už tai, kuo nezinodami tikite, padékokite peiliui, simetrijos ašiai. Arba simetrijos metrui ir simetrijos „si“.

Smegenų drovių tvarką ir gražų vidų arbūzo man atskleidé peilis.

Ašarotos vaisiaus séklų vidinės akytės nuraudusioj terpėj. Baikščios proto kilpelės, susigūžusios baltame dubenėlyje kaukolės kaulo. Tik iš pradžių tai erzina, tarsi kas netiketai būtų atskleidęs slaptą moters gélelę. Simetrijos nuo jauta pagal prigimtį pramaišiui su nujaučiamą begédyste ir gėda.

Atspėkite Autorių. Įminkit jo įrankį rankose. Ištarkit jo „džyrų“ ir „šmaukšt“ bei pagarbinkit.

Mylimuosius vienas nuo kito atidaliantis pjūvis per amžius yra įstabios neapykantos pjūvis jų grožiui atskleisti. Čirkšt, ir jie jau gražiai atskirti, jie panašūs lyg skieménys. Tik-tak-tik, tik-tak-tik. Šitokia taktika, šitaip apak ir atak.

Visa, kas negražu arba slapta, gražiai išsiskleidžia grožio ieškančiai akių. Stebuklingam regos kiaušineliui, kuris pats amžinai nusipelnęs pjūvio tiesiai per vyzdi.

Su vaiko aistra mus kažkas padalija tarytumei porą į krūvą suaugusiu bulvių. Šalia simetrijos, galui artėjant, tampame atsitiktinių, lengvučių. Grožis nusimeta mus tartum plunksnas. Tarsi vien šito tetrūktų mums nepažįstamai pilnačiai. (Bet ar ji mus pažiusta?) Ne kiekvienas iš mūsų tik pakelia tokį lengvumą.

Pažiūrėkit štai į mane, čia atvytą simetrijos. Atėjimas manasis simetrijos norui jūsiškiam išeiti. Iš salės, iš nuotraukos. Arba nuotraukoje.

Mano begėdį vapėjimą vien tik minėtasai peilis atskirtų nuo mandagiųjų jūsų plojimų.

Plojimų!

Dabrišiaus kaleidoskopas

Gintarė BERNOTIENĖ

Kaleidoskopas – vaikiškas žaiselis, atsikiltinai sukrutusių stikliukų šviesos žaismas, tikrinantis žiūrinčiojo vaizduotę galias. Kaleidoskopas – televizoriaus pavaduotas, viską jis rodo, ką gali įmatyti, ką sugebi atpažinti. Net jei ko mačiusi nesi, vis tiek gali kaleidoskope išvysti. Menki stikeliai, įtaijas kartais juos vienodai, lyg jau kažkada būtų matyti, net atpažistama sudėsto, bet tik tam, kuris turi daug laiko galvoti, kuo skiriasi vieni maži dalykai nuo kitų, kaleidoskopo pramoga mena ne vaizdų greitę, o atidū lėtą žiūrėjimą.

Septintasis Gintauto Dabrišiaus poezijos rinkinys „*Joju vienas*“* man panaušus iš tokį vaikišką, o gal ir visai ne vaikišką žaislą – vartai puslapius, prisimeni ankstesnėje knygose jau skaitytas situacijas, pakreiptas kitu kampu, o gal atsikiltinai taip iškritusias prisiminimo švieson. Nusibostų pasikartojimai, žaidimo lėtumas, iš rinkinio į rinkinių keliaujantys veik pasakiški gyvosios gamtos personažai (lapė, kiškis, ežiukas, žuvis, uodai, rūkas, smiegas), bet masina štai kas – kaip ta keista tūta, vos pasukta, vieną mislingą vaizdą keičia kitu. Optinių veidrodėlių sistema (kaleidoskope jie trys) galima laikyti ir G. Dabrišiaus kūrybinį metodą. Jis pradeda rašyti, kai užčiuopia bent jau dvi-

lypia žvilgsnio galimybę, ištrūkį iprastume, parodokso nuojaudą; objektais cia visada bent du – tai, apie ką rašoma, ir tas, kas rašo, kartais jie eileraštyje susikeičia vietomis, tačiau dažnai vietas paliekama ir trečiąjam – istorijai, refleksijai, fantazijai, nes be trečiojo nario kaip metaforoje šis realybės nuotraukas gaminantis įtaisas neveikia – jo ką visada trys, ir tą trečiąją skaitančiam reikia pabaigti išsivaizduoti pačiam. Cituoju eileraščių su pavadinimu, jis dažnai pasiūlo žvilgsnio taiką: „*Einu per jį / Paukščio plunksnai iškėlęs // Ir arklio neveik / Joju vienas*“ („Aukštasis laukas“, 56 p.). G. Dabrišiaus eileraščius ypač tiksliai perskaito lėlių teatro aktorių – atrodo, lyg tie tekstai būtų skirti vaikams. Artimumas gerai vaikų poezių nulemtas žaidybinių autorius pozicijų (nepranoktas ankstesnio rinkinio „*Ilga žuvis*“ eileraščis: „*Dieve, paversk mane lelija – nulaužiau leliją. // Dieve, paversk mane lelija – lelijos ten nebubo.*“), iširėžusių vaikiškų patirčių, pirmapradžio naivumo, atlaidžio nuoširdumo, bet yra čia ir primityvumo kaukių, nemaža vaidybos, užčiuopto absurdo.

G. Dabrišius operuoja kategorijomis, kurios suaugeliui neturėtų rūpēti – ar kaltas vanduo, kad puodas prakiuro, ir šis kaltumo / nekalatum klausimas parodo ne tik tai, kaip autorius buvo auklėtas, bet ir

esmišką jo moralinį jautrumą. Iš pažiūros būtiname eileraštyje apie kepamą žuvį blyksteli sykiu atjaučia ir absurdas: „*Net kepant vidutinio riebumo žuvį / negalima jos keptuvėj palikti vienos – / Reikia pirštą įkišt į ugnį ir ten laikyti, / Reikia žiūrėti žuviai į akis ir ramiu balsu kartoti: kaip gera, kaip malonus, / Nors darosi bloga, bet kentėdar galiu*“ (20 p.). Valgome atsakinčiai – ši ekologiška nuostata apima visą G. Dabrišiaus kūrybą ir patirtį, tausojo siekis – medžių, gamtos padarų, senų daiktų, žemės kūno, prasitešiančio iki giminės ir Tėvynės („*Zirgo poema*“ iš mažo blokados laikų poemų rinkinuko „*Baltasis slaptazodis*“), – tikras rūpestis, ir jei iji žiūrėsime nerimtai, tik kaip į žaidimą, autorius intencijos kažin ar bus suprastos. Eileraštyje „*Šventa žiema – šventi dantys*“ gyvybinės vienų reikmės pateisina kitą praradimą; šie energijos mainai be jokio smurto rodo amžiną susietumą, stokos virsmą šventą auką: „*Turėjau šventą medi, / O bebrai dar kažką šventą atsineš – nudrožė šventą laivą ir nuplaukė. // Vaikystės gluosni, kur tu?!*“ Bebrai neseteisino, / Tik eketė prasitarė: / Kirvio jų rankose nemačiau“ (75 p.).

Animistinė pasaulėvoka paaikintų G. Dabrišiaus poezijos metaforų prigimtį. Būsenų sutapimas („*Zmogus – pavargusi lapė*“, p. 74), savęs kaip analogijos vis kitam

gamtos pavidalui matymas („*Miglia atejusi stovi. / O aš turiu išeiti*“, p. 64), supanašėjimas su zuikupusteliu, kuris téra kitaip apsnigtas „*aš*“, G. Dabrišiaus autometamorfozijų lauke palieka vos kelis nepažinimus objektus. Pirmasis jų – moterys. Nors negalima net įtarti, kad moterys autorui būtų *terra incognita* (gražiausias rinkinio eileraščis „*Tavęs nematau...*“ – meilės), šie žmogiški ryšiai ne tik šiam rinkinyje turi ironišką nesu(s)i(pratimą („*Kur asiliukas*“). G. Dabrišiaus humoras ir ironija eina plonu punktyru, tik nuspėjamai, ir tai – patrauklus bruožas.

Nukelta į 6 p.

* Gintautas Dabrišius, *Joju vienas*. – Kaunas: „Kauko laiptai“, 2011.

mo galią paliekant skaitytojams. Ši romano „*Mes vakar buvom saloje*“ retorikos ypatybė paneigia kritiką, esą kūrinių primena bulvarinį laikraštį, kuriame visa informacija apdorota, sugrupuota ir išvertinta. Skaitoju, verčiančiam A. Fominos kūrinio puslapius, tikrai yra, ką veikti, nes pasakotojas gyvai komunikuoja, neverčia klaidžioti po klampius savianalizės ar mizantropijos labirintus. Priimdamas A. Fominos pašiulytą žaidimo taisykłę, pagal kuria yra svarbus žmogaus socialumas, formuluočiai klausimai: ar įmanomas socialus individualizmas? Tebūnie šis klausimas retorinis, nes jį lemia mano išankstinės nuostatos, i kurias skaitytojai gali nekreipti dėmesio...

* Aleksandra Fomina, *Mes vakar buvom saloje*. – Kaunas: „Kitos knygos“, 2011.

Komunikojanti dokumentika

Ramūnas ČIČELIS

Kaip įmanoma vertinti meno kūrinį, neprimenant savo išankstinių nuostatų? Dažnam lietuvių literatūros kritikui ši problema jau pabodo. Paéme į rankas romaną, perskaitei ir jau gali rėžti recenziją, kurioje rašai, kad knygoje neradai to, ko tikėjaisi (atseit kūrinius „*nepateisino vilčių*“), trūksta egzistencinių prasmės klausimų. Mūsų literatūros kritikai vis nepaliauja ieškoję „*giliųjų*“ atsakymų. Panašiai sutinka ir Aleksandros Fominos knyga „*Mes vakar buvom saloje*“*: vienems – vertinga, kitiems – niekinga, nes neatitinka kritiko individualios literatūros sampratos, kuri pateikia maip objektyvi ir visuotinė. „*Geras*“ kūrinius tas, kuris ne nustebina, o tik patvirtina recenzento žinomas tiesės ir principus. Perskaicius A. Fominos romaną, toks pavojus išskilo ir man, todėl jaučiu poreikį iš anksčiau „*deklaruoti interesus*“. Knygoje „*Mes vakar buvom saloje*“ formuluojama dvidešimtmečių jaunuolių kartos savivoka, kurią anksčiau esu viešai svarstės. Tašyk rémiausi lietuvių išeivijos mąstytojo, kultūrologo, sociologo Vytauto Kavolio idėjomis apie emigrantų bendrystę, socialiam, vaistus nuo grimzdimo į uždarą ir privatų gyvenimą. Didelė pagunda lyginti antrosios ir trečiosios emigracijos bangos likimo skirtumus ir panašumus, tačiau palieku tai kitoms progoms, nes šiuos yra artimesnės beveik bendraamžė romano autorė. Jos knygos pasakotojas keliuoja epizoduose klausia savęs ir skaitytojų, ar gali panašiu laiku gimbę žmonės būti panašūs. Atsakymas mane, pratusi kartą suvokti kaip veikti mobilizuojantį faktorių (jei jau turime panašumą, galime ką nors prasminga kartu atlikti), A. Fominos knygoje gerokai stebina – bendrystę pakanka konstatuoti, ji toli nenuveda, už-

griebia tik socialinių žmonių gyvenimo paviršių: juk visi atsimenaime sovietinius gazuoto vandens aparatus, tačiau kiekvienam tai sukelia skirtinį asociacijų ir prisiminimų. Visgi A. Fominos romano pasakotojas orientuojasi ne į tai, kas atskiria, o į tai, kas sieja, bet kur kas silpnėsnių ryšiais, nei laukčiau prisiskaitęs V. Kavolio. Taigi knyga kiek šokiruoja, todėl, galima manyti, yra vertinga (apvertus šiuolaikines kritikos madas).

Kitas, jau ne teksto ir konteksto santykio, klausimas: ar įmanoma grynoji dokumentinė literatūra, kuriuo užfiksuta stebėtojo neveikima tikrovė? A. Fomina surūpė beveik kinematografinį pasakojimą, artimą Jono Meko ir Jurgio Mačiūno sumanymams. Romane „*Mes vakar buvom saloje*“ veikia tarytum vieną kolektivinius personažas, sudarytas iš pagrindinės veikėjos ūlos bei jos draugų charakterių. Visi jie mažai tesiskiria, gal tik ūla yra kiek atsitraukusi nuo išvykių, artimiausia pasakotojui. Romane kalbama treciuoju asmeniu, kuris, kitaip nei išprasta lietuvių literatūros klasiko-

je, nėra visažinis. Jei jis toks būtų, daug labiau išryškėtų ūlos elgesio motyvai ir nuotaikos. Pasakotojas nekuria psichologizmo, nes neišvengiamai nukryptų į individualius, niuansuotus ir būtinus pagrįsti episodus, kurie dokumentiniam pasakojimui tikslenkiai. Priešingai – romano kalbantysis piešia veikėjų gyvenimo istorijas beveik socializmio realizmo maniera: kiekvienas svarbus tiek, kiek jis padeda atpažinti kitus ir tarnauja bendram gėriui – bent patenkinamam gyvenimui Kaune ir Londono. Visi personažai atmetia šiandienės laisviosios rinkos diktuojanamas vertybės ir ilgisi sovietmečio. Paradoksas tas, kad praeities jie nepažista taip gerai, kaip karta norėtų – prisimena tik buities detales, kurias interpretuoja vaikystės pasiūlgimo fone.

„*Mes vakar buvom saloje*“ – tai romanas apie dvi salas ir gyvenimą aplink jas arba jose: Kauno Nemuno saloje ir Britanijoje. A. Fomina paraše bene pirmajį Nepriklausomybės laikotarpio romaną, kuriame užfiksutas žvilgsnis į Kauną dvidešimtmečio žmogaus akimis. Nei šis miestas, nei kultūrų katilas Londonas jaunuolių netenkinia, nes laikomasi anarchistinių vertibių: darbas žmogų gali tik bukinti, joks socialinis ir sutartinis sambūvis neįmanomas. Beveik visuotinis tikrovės atmetimas – viena iš pamatinų aptariamo romano realizmo premisių: stebint gyvenimą iš šalies, nieko nepriimant naivai, patikliai ar tiesiog nuoširdžiai, tampa įmanoma iš visuomenės žvelgti ironiškai ar bent kritiškai.

A. Fominos romano kalba kelia ne mažiau diskusijų nei siužetas ir veikėjų charakteriai. Pasakotojo žodžiai ir veikėjų žargonas – viena ryškiausiai šio kūriniu vertibių. Kad ir ką kalbėtų kiti recenzentai, pasakotojo ir personažų kalbėjimo stilus gerokai skiriasi. Bene pirmą kartą lie-

Kazimiero Barėno literatūrinė premija – Aleksandrai Fominai

2011 m. Kazimiero Barėno premijos laureate tapo prozininkė, vertėja Aleksandra Fomina, praėjusias metais išleidusi didelės apimties romaną „*Mes vakar buvom saloje*“ („*Kitos knygos*“). Romanas kritikų pavardės XXI a. prarastosios kartos epu, išsilaisvinusios iš iliuzijų ir nusivylusios kartos manifestu.

Premijos teikimo šventė vyks **sausio 12 d., ketvirtadienį, 17 val.** G. Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos konferencijų salėje (Respublikos g. 14, Panevėžys). Šventės svečiai – premijos laureatė A. Fomina, literatūrologai doc. dr. Regimantas Tamšaitis, Ramūnas Čičelis, vokalinė muzikinė projekto „*Ol!*“ atlikis Žygimantas Kudirkas ir Gediminas Žygus.

A. Fomina (g. 1980 m. Kaune) Vytauto Didžiojo universitete išgijo anglų filologijos bakalauro laipsnį, Vilniaus universitete – vertimų studijų magistro laipsnį. Verčia iš anglų, ispanų, rusų kalbų. 2004 m. išleido apsakymų rinkinį „*Nepaprastoji padetis*“.

2007-2008 m. A. Fomina bendradarbiavo savaitraštyje „*Literatūra ir menas*“. Dalyvavo idėjų dirbtuvių „*Vario Burnos*“, Oskaro Koršunovo Vilniaus miesto teatro, tarptautinio teatro festivalio „*Sirenos*“ veikloje. 2008-2009 m. rašė knygų recenzijas portalams *kulturpolis.lt*, *lyratis.lt/biblioteka*, *ore.lt*, dirbo Jono Meko vizualiųjų menų centre.

K. Barėno literatūrinė premija įsteigta 2007 m. Panevėžio krašto išeivių Marijos ir Kazimiero Barėnų sumanymu paskatinti jauną gabų prozininką. Šiemet bus įteikta jau ketvirtoji premija, jos laureatais yra tapę jaunieji rašytojai Ieva Toleikytė, Andrius Jakucius, Laura Sintija-Černiauskaitė.

Šokim ir toliau, ponia Grasilda!

Gasperas ALEKSA

Anot didžiojo mūsų dainiaus Maironio, lietuvis be miško – netikras lietuvis. Dažnas tévas sūnui – būsimam vyru, būtinai patars pasodinti bent vieną medį. Kiekvienas – vis kitokj, nes ir pasak apie medžius įvairiausiai esama... Ažuolis, girdi, mēgsta perkūnas. Uosai, sakoma, neša nelaimes. O, pavyzdžiu, iš kriausės medienos senoliai meistraudavo jaunavedžių lovas, kad mažiau girdžėtų.

Taip, ponia Grasilda! Ne vienas iš mūsų, pokarinukų, kartos norėjo gyventi medžiuose, misti varlémis, pasak Jurgio Kunčino, bet teko ryti marksistų parašytas knygas, spręsti algebro lygtis, rinkti tučiusi butelius, makulatūrą bei metalo laužą ir nešioti pasirūsus po kalku raudoną „snarglį“.

Mane, ponia Grasilda, visą gyvenimą traukia medžiai. Ne šumiškas tai potraukis, bet smagus. Savo paties sodintą arba tau nuo amžių priklausantį medį nukirsti labai sunku. Gaila. Sykiu – ir keistai graudu. Bet kartais tenka. Netgi reikia. Ypač senas kriausės, kad lovos ne-cypautų, verčiantis ant kito šono.

Medžius geriausia kirsti žiemą. Tada jie miega. Gal jiems ir skauda mažiau – tarsi gavus narkozę?

Kai kerti medį, lekia skiedros. Kai pjauni – srūva žiogspiros. Ne vienas esame girdėjė posaki: „Medžiai mirsta stovėdami.“ Jei ištrenkė perkūnas – ažuolas garbingai džiūsta, į dangų iškélęs pajodu-sias šakas. Jei į drebulės kamieną įsimetė medžio grybas, neilgas jos gyvenimas. Miškas – tarsi medžių valstybė.

Po kiekvienų metų biudžeto svarstymu ir tvirtinimu vis baugutrenks ar netrenks perkūnas. Kol kas nė vieno pareigūno „nenutrenkė“ (bent jau man neteko girdėti!), nors malkų priskaldoma daug. Netrūksta ir skiedrų, kurias save gerbiantis žmogus, darbą pabaigęs, stropiai sugrėbsti. Nesugrėbsi, pavasarį įvairiausiai krūmokšniai peraugus, neberasi takelio, pasiklysi... Bėda, kad jau antrosios mūsų Nepriklausomybės darbai, tas visų be išimties vyriausybė vykdomas „medžių kirtimas“ – be regimos pabaigos: jau lyg nusistovi viskas valstybėje – kaip grietinė ant pieno viršaus, jau

lyg ir atskvepia paprastas žmogus... Bet ateina Naujieji – ir vėl melodija nuo pradžių: kairė nežino, ką daro dešinė, o dešinė nesusigaudo, ko iš kairės tikėtis.

Ponia Grasilda, pabūkim ir mudu kaip medžiai. Pašokim. Tik ne tan-go, bet fliksišką šoką kaip Jonas Mekas. Prisiliesskim, pasak poeto, prie savo šaknų ir, užsidengę veidą knyga, pravirkim. Tėvai išmirė, broliai ir seserys išsibarstot prie svetą. Aš vienišas, labai vienisas berzas, štai stoviu priesais jus, ponia Grasilda. Linguojam, ponia! Kaip drebulės ir klevai. Kaip putinai ir liepos...

Mano rankos tuščios. Net mažu-tėlio peiliuko panagėms krapštysti su savimi neturiu. Sukamės, ponia Grasilda! I kairę!

Esu visai nebologas žmogus. Nie-kada nesedėjau už grotų.

Dabar į dešinę! Neisprievartavau né vienos moters.

Net atviršciai – aš vengiau intymių santykų, užsiliksdavau au-sis, išgirdęs keiksmažodį. Vištai neu-si galvos nukirtęs, ką kalbėti apie kates ar šunis? Jie mane myli, net laižosi.

Vėl į kairę, ponia Grasilda!

Maciau jūsų gyvenimą iš labai arti. Tėvas – stribas, trys broliai – girtuokliai, seserys – geležinkelis mergos... Na, gerai, neprimin- siu. Juk iš tiesų tik tas vienas tam-tos brolis pasikorė, kiti sava mirtimi išejo.

Jūs, ponia... Taip, taip... Ne skur-das jus pjauna, ne... Ilgesys. Anu, raudonuojų laikų. Su sąmoningu visuomenėi darbu, su partijos sek-retoriumi ir partijos komitetu, su penkmečiais ir visaliaudinėmis šventėmis.

Oplia! Pliaukšt delniukais. Dar kartą!

Suprantu, kad jums, ponia drauge Grasilda, nepriimtinį jokie vairokštinių koalicijų sprendimai ir gražūs Antikrizinių Planai. Išoriškai esate lojali, bet širdyje jūs juk – partizanė europietė, kurtinanė rytėtė, draugė Liepa, ponia Šatrija, kurgaikštienė, žemdirbymėlė.

Aukščiau kojas, ponia! Prilaiky- kite rankele savo tautinių sijoną. Apie valdišką butą su grotelėmis tegu nebus nė kalbos. Netikite? Jūsų niekas nežudys, kad ir kaip malda-tumėte. Aš – tikrai ne. Nebent pati

sąmoningai užsautumėte krosnies sklendę, kol skiedros nebaigė degti. Kol ugnis, kol dūmai sodrūs...

Tikiu, ponia, kad tokia jūs anaip-tol ne viena. Kiekvienas kaimas, mažiausias miestelis turi savo Grasildą. Dėkoju Aukščiausiajam, kad jūs – ne mano gimdytoja. Žinoma, kraujo ryši galu atsekti... Tačiau be men-kiausios baimės tvirtinu: esate man tik aštuonioliktas vanduo nuo kisie-liaus.

Jūs teisi, kai situaciją, kokia da-bar Lietuvoje, pavadinate liaudiškai: molio minckumas. Viena gera paži-stama, jau kitos giminės Grasilda, kaip tikra žemaitė nemokanti žodžio į va-tą vynioti, apie ši laiką yra pasakusi ir dar bjauriau: ne metas kelnes rišti, kai prisipiria... Va su ja aš solidarizuojuosis, net labai. Jos logika užmušan- ti. Ji klausia: ar atsilaikysime prieš „amerikonizmo“ tvaną? Kas išgelbės mūsų vaikus nuo visokių „emų“, „ski-nų“ ir „gotų“? Kas pasakys STOP kažkokiam Ralfui Kostrzynskiui, or-ganizacijos „Exit International“ iškū-rejui, kuris tarptautiniu mastu teikia patarimus savižudžiams? Šio pono-tikslas – išmokyti žmones, kaip – ne-sant atitinkamų įstatymų? – oriai nu-sižudyti.

Maciau Eifelio bokšto viršūnę, apjuostą žalzganu tinklu... Taip prancūzai gudo visai ne paukščius, o savo savižudžius.

Bet iš kur Lietuva gautu pinigu apjuosti tinklais kiekvieną savo viaduką ar aukštėnį „dangoraižį“, kad sugaudytume silpniesnių nervų mergužėles ir bernaičius, nuspren-dusius tapti „oriais“, nes jų tėvai nebežino, ką daryti?

Tai gal tylékim, nieko nedary- kaim, šokim ir toliau, ponia Grasilda.

O gal eikim drožti Rūpintojelių ar kryžių savo nepilnamečiams sa-vižudžiamus atminti? Gal nepritrūk-sime ažuolų? Bet gal ir pritrūksim... Vienas Dievas težino.

Lietuvos be medžių – jau ne lie-tuvės?

O kas yra kalėjimo žiurkė be pei-luko? Zekas, kuris net panagių ne-išsivaldo?

Prisipažistu, mudviejų susitiki-mo pradžioje, ponia Grasilda, tu-rėjau gana motyvuotų ketinimų. Bet tiek jau to. Gyvenkit. Ne aš jus teisius...

Verčiau einu kirsti medžių. Mal-ku juk reikia...

Alma mater

Atkelta iš 3 p.

– Rektoratas iškeltas. Prieš keletą savaičių. Kitoje gatvės pusėje sura-STE. Dabar čia Viešojo administra-vimo katedra.

– Viešojo? Ir administravimo? – Jaunius bejėgiškai apsižvalgė. Klik, klink, klink, klink, klink, klink. – Ir jūs. Na... ir jūs administrojate?

Vėl tylus juoko plūpsnis.

– Aš nieko neadministroju. Aš studijuoju. Magistrantūroje.

Jaunius pritariamai keletą kartų kinktelėjo galvą. Akiniai nuslydo, ir mergina pavirto miglotu siluetu.

– O aš ginsiu disertaciją, – nelauk-tai išpoškinio ir paraudo. – Ne, ne, aš jau seniai apgynęs. Aš tik nehabili-tuotas. Bet rektorių žadėjo...

Isivyravo nejauki pauzė. Jaunius suvokė, kad jo žodžiai netiki. Pajuto norą paaiškinti, iškinti. Tiesė ap-siūrusi portfelį, vėl glaudė jį prie kru-tinės. Užsikirsdamas murmėjo apie savo tyrinėjimus ir mokslinius dar-bus, jie čia, štai pažvelkite, penkios knygos, taip, penkios knygos išleis-tos, universiteto leidykla, Mokslių akademija, pranešimai tarptautinėse konferencijose, viskas čia sudėta, juk tai mano Alma mater...

– Aš dėsčiau čia lotynų kalbą, ly-ginamają kalbotry... tiesa, seniau... bet gal jūs mane prisimenate, paklau-sykite, jūs visi paklausykite, atsitrau-kiite nuo tuo savo kompiuterių, pažvel-kiite – štai Jaunius Dimša. Čia parašy-ta. Ir čia. Ir čia. Tai mano, mano darbai...

Klik, klink, klink. Klak, klink, klink. Klak, klink. – Atleiskite, aš turiu eiti, – magis-trantės veide jokios šypsenos.

Jaunius liko vienutėlis prie durų. Nusmurgės, nuvargintas ir bejėgis. Spaudė rankoje savo brosiūras, iš-trauktas iš palaiquo portfelio. Klik, klink, klink. Jis giliai atsiduso, suki-o knygeles, apsižvalgė ir né pats nepa-jauto, kaip prasitūmės pro koridoriu-se erzeliuojančią jaunatvę atsidūrė ki-toje gatvės pusėje.

Rektoratas Jaunių Dimšą pribloš-kę prabanga. Visiskai suglumės jis ty-kino placiąs, kilimais išsklotais kori-doriais, ilgai stovinavo prie ažuoli-nių inkrustuotų durų. Stebeili Jos i-krištolo sietynus. Pasijuto niekam vertas, menkutis. Net kojas pakarto. Pritūpė ant minkštakrėlio kampelio.

– Bet juk čia mano Alma mater. Juk jis neatstums savo buvusio desty-tojo... juk jis priglaudžia ir pamaitina visus... trokstančius išminties ir žinių... juk jii... juk aš...

– Jūs pas rektorių? Šiandien jo nebus. Isvykęs, mielasis mano, išvy-kęs, – sodrus baritonas nutraukė Jaunių mintis.

– Prorektorius?.. Ponas Galvydis? Kaip gerai, kad jus sutikau, jūs manęs neprisimenate, mes pries keletą savaičių kalbėjomės pas rektorių, dar senajame kabine, atsimenate, aš Jau-nius Dimša, aš dėl disertacijos... ir dėl dėstyamo. Tada...

– Kollega, mielasis mano, kaipgi, kaipgi. Prisimenu. Ar galima jūs užmiršti. Lyginamoji kalbotry... tra-kai, frygai. Nepaisant globalizacijos išsūkių, Europos Sąjungos integraci-nių procesų, universitetinių modulių, jūsų klausimai mums taip pat ak-tualūs. O gal palaikytis kompanija, taip sakant? Pietmetis, pažadė-jau su savo studentais gurkštelti alaus mūsų bare. Laisva vakarietiš-ka dvasia. Jūs, mielasis mano, soviet-mečiu apie tai nedrįsdavote net pa-galvoti, ar ne?

– Taip, taip. Palydésiu, taip, alus gerti sveika. Tik noriu įteikti, kaip tarémės su rektoriumi, na taip, ir su-jumis, čia tie disertacijos papildy-mai, sušiuolaikinti, kaip jūs pagei-davote...

Prorektorius nežymiai susiraukė,

bet plati šypsena nedelsdama vėl nu-tvieskė jo jaunatviškā ir energingā veidą.

– Puiku, kollega, puiku. Bet klaw-ykite, mielasis mano, mūsų kompiu-terizacijos amžiuje, taip sakant... ran-kraštis. Lyg rastas gūdžioje provin-cijoje. O gal Saragosje? Cha cha. Ne-skaitė grafo Potockio? Ne? Gaila, mano mielas, gaila. Tai sutarėme – perrenkate kompiuteriu.

– Aš... aš... matote, neturiu kom-piuterio. Aš rašau ranka, – Jauniui virptelėjo lūpos. Jis jau žiojosi pas-a-koti maloniam prorektoriui apie bu-te išjungtą elektrą, dujas, antstolių vi-zitus, išiskolinimus, bukinančią be-darbystę. Apie vienintelį siekiama tikslą – galų gale tapti habilituotu. Habilitacija. Viltis ir paguoda, visų nesėkmis ir nelaimių pabaiga, vėl iprastas ir megstamas darbas...

Studentų bare šurmuliavo jauni- mas. Prorektorius jautėsi čia savas, gurkšnojo alų, ragino Jaunių neatsi-likti ir prodainiu aiškinėti:

– Globalizacijos epocha, taip sa-kant, nekvietomuojamai prarūs ir mū-sų provinciją, būtina tam ruoštis. Naujos technologijos. Nauji iššūkiai. Tik kas sugebės prižiūrėti naujaujas kompiuterines programas? Tad daugiausia dėmesio – viešam admini-stravimui, vadybai...

Galvydis šypsos. Jam kėlė nu-ostabą kolegos užsispypriamas. Ištikimy-bė jaunystėje pasirinktai temai.

– Bet juk nūnai, mielasis mano, tai neaktualu. Ir, drėsčiau teigti, ne-reikalinga. Lyginamosios baltų ir tra-kų kalbų studijos... reliktas. Rektorius minėjo, kad esate kalbininko Jau-niaus apoletas. Net vardas jūsų toks pats, cha cha, bet juk dar Kazimieras Būga savo mokytojo klaidingų eti-mologijų atsižadėjo, kaži kada atsi-žadėjo, o jūs, taip sakant, senienose kapstotės...

Jaunius Dimša neprisiminė, kaip atsidūrė skverelyje šalia universite-to. Sėdėjo ant suolelio vienas, rankoje gniaužė portfelio rankeną. Sopėjo galvą. Jaunius prisiminė, kad nuo va-ker nieko nevalgė. Saulė kaitino, šalia žaidė vaikai. Etimologija. Lygi-namojo kalbotry. Globalizacija. Kompiuterizacija. Dieve, juk Galvy-dis liepė surinkti tekštą kompiuteriu. Jaunius bejėgiškai apsižvalgė.

Akys nušvito – pro šali kaukšėjo aukštaugė magistrantė iš viešojo ad-ministravimo katedros. Nehabilituotas mokslų kandidatas pašoko, vos išlaikė pusiausvyrą. Siūbuodamas prasniaukrojo:

– Labai prašau... gal savo buvusių studentų... Alma mater. Jis mus pamai-tins ir paglostys... tai ką aš čia. Na, tai prašau... surinkite ši tekštą... kompiu-teriu...

Magistrantė šastelėjo į šalį. Bet ir Jaunius nusviro į tą pačią pusę. Mo-javo atsegė portfelį, ištraukės pri-ašytių lapelius, bruko jai. Mergina kvatojo, krizeno ir Jaunius, nelabai suprasdamas, kodėl. Ibrukės jai su-lamdytus lapus, su palengvėjimu klestėjo ant suolelio. Palaimingai markstėsi ir jautėsi pakiliai. Nemate, kaip magistrantė, paėjusi takeliu, svystelejo jo rankraštį į šiuksliadėžę.

Jaunius Dimša kiurksojo ant suo-liuko, glaudė prie krūtinės portfelį ir šypsos. Jis dar labiau prajuko, kai pamatė praeinančius du savo mylimus mokytojus kalbininkus. Du Kazimierus, Jaunių ir Būgą. Jie gal ir būtų praėję, tačiau pašokęs Dim-ša, apimtas neapsakomo džiaugsmo, puolė juos glėbesčiuoti, professoriai pasitarė ir, iš abiejų pusų prilaiky-dami Jaunių už alkūnių, nusivedė. Jis žirgilio neklusiom kojom, aiš-kino trakų ir frygų etimologijos dė-sningumus, džiaugėsi, kad būtent jis, ištikimą mokytinį, jie aplankė iš Anapus. Tik nesumojo paklausti, kodėl abu profesoriai uniformuoti.

Dabrišiaus kaleidoskopas

Atkelta iš 5 p.

Vienap eilerašti perskaitytu miesto rit

Etažerė

Koridoriai

Jurga TUMASONYTÉ

„Literatūros akiračių“ vedėjas Mindaugas Nastaravičius paskutinėje šių metų laidoje vaikščiojo Vilniaus gatvėmis ir klausinėjo žmonių, ką jie įsimintino 2011 m. skaitė. Buvo tokiai, kurie sakė knygų šiai metais rankose nelaike, mat nėra laiko, kiti gyresi su malonumu skaitantys užsienio bestselerius, populiarią psychologiją, perkantys knygelį vaikams. Iš lietuvių autorų pamintėti du – Kristina Sabaliauskaitė ir muzikologas Viktoras Gerulaitis. Gal netinkamas metas, kai žmonės gatvėse vaikščiojo, pasitaikė? Neappleidžia jausmas, kad lietuviškos knygos yra itin specifinė literatūra, retai intriguojanti statistinių knygyno lankytoujų. Žinoma, ko nors itin naujo ši laida ir neatrado: tie ilgi bei depresyvūs nepriklasomybės metai, kai literatūros žmonės vis randa progą pasiskusti prasta finansine padėtimi, simbolinės kūrybos reikšmės nuvertėjimu visuomenėje ir dabartiniu „literatūrmogiu chamiškumu“, skamba kasdieniškai ir net šiek tiek jaukiai – lyg bitės darbininkės dūzgelė. Nepaisant visko, lietuviškos knygos leidžiamos, recenzijos rašomos, o tokie kaip aš, *jaunieji*, dar nespėjė susidraugauti su solidžiais raštojais, todėl nebiantys su jais susipykti, ir vieną kitą komentarą apie tuos kūrinius suraudo. Smagu kaip kažin ką.

Laura Sintija Černiauskaitė „Medaus mėnuo“: romanas. – Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Vilnius, 2011.

Nesenai į rankas pakliuvo jau septintoji Lauros Sintijos Černiauskaitės knyga „Medaus mėnuo“. Pamačiusi tokiu pavadinimu ir viršeliu knygą „Pegas“, pagalvočiau apie gimtadienio dovaną savo tetulei, gyvenančiai provincijoje, kur maža pramogų, todėl meilės romanus anojį gliaudo kaip voverė riešutus. Ir visai nenustebčiau, jeigu jai labai patiktu – romanas sudėtas iš intriguojančio siužeto, lengvo susitapatinimo momento (ypač tinkamo vienioms bibliotekininkėms, svajociams apie kada nors aplankysiančią meilę). Idomu, kad giltūs įsodrinti vaizdai ir įvaizdžiai derinami su minėtosios lengviosios literatūros forma. Rimvydas Stankevičius recenzijoje „Medaus ménés“ titulavo kaip vieną geriausių autorės kūrinių (mano galva, autoriaus požiūriui šiek tiek trūksta argumentų). Tiesa, romane eskaluojamos dvasingumo ilgesio, kasdienybės pasaulio fiksavimo, moters seksualumo ir meilės kančios temos labai primena Jurgos Ivanauskaitės velyvąją prozą. Romanas puikiai tinka plačiajai skaitytojų auditorijai, tačiau vietomis taip „vožtelti į galvą“, kad suprantti, jog tai tikrai stambesnio kalibro literatūra, negu atrodo iš pirmo žvilgsnio. Galėtum sakyti – tai postmodernas: subalansuota vienims, o perskaitoma įvairiai lygmenimis. Tik kažkodel taip tvirtinti nesinori, ir ant liežuvio galo veliasi diagnozė – „moteriška literatūra“.

Knygos „Medaus mėnuo“ veiksmas prasideda prieš pat Kalėdas, o pagrindinė romaninė veikėja Ada yra ne pirmas tokis L. S. Černiauskaitės tekstu personažas. Vieniša jauna moteris jaučia stiprių motinos įtaką ir yra nusivylusi meile (neseniai metusi savo meilužį, kuris yra vedės). Ada studijuojasi lietuvių filologiją ir rašo disertaciją. Pri-

simenant, kad rašytoja ir pati nesenai pratęsė minėtosios specialybės studijas universitete ir remiantis vienu jos interviu, kuriame teigė, jog „Benedikto slenkscius“ paraše sėdėdama „filologyno“ skaitykloje, pasidaro smalsu: bene rasiu pažystamų filologijos mergelių bruozą. Neradau. Taigi filologė Ada kankinasi rašydama daktaro disertaciją ir, neapsikentusi miesto bei niūraus mirusios senelės buto, kuriame ji gyvena, sugalvoja išvažiuoti į kitų mirusiu senelių sodybą vienkiemyje ir ten, atritūkus nuo miesto, imtis mokslinės veiklos. Greitai Ada susipažista su miestelio gyventojais: trapia ir vaikiška Elyte, vietinių kūnigu ir jo broliu – buvusių kalinių Arkadijumi, kuris pasiseplia jos troboje nuo jų medžiojančių nusikaltelių. Iš pradžių vertinusi tiriamu, kaltinančiu žvilgsniu, vėliau moteris į buvusį kalinių Arkadijų pradeda žūrėti su neslepama aistra. Cia ir prasidėda meilės intriga.

Toks romantinis siužetas turi nemenką semantinį krūvį. L. S. Černiauskaitė sugeba jautriai ir pagauliai fiksuoti aplinką. Butas mieste ir trobelė kaime yra tarsi du skirtinės dvasinio herojės pasikeitimų indai. Pirmasis būstas, kurį jai paliko depresyvi ir melancholiška senelė Zuzana, yra prisigėręs jos nuotaikos, pilnas liūdesio ir paslapties: „Zuzanos butas buvo panašus į jos sukneles: ilgas šešelingas ir skersvėjuotas, susiaurejantis ir išplatėjantis, pilnas paslaptinę tamsią kisenių ir klosčių, kurios ūmai išsilyginusios atklauso Adai vorą, spasteliuose miegančią peliuką ar plyšiuose tarp spintų žybsintį stiklinį rutuliuką: už šį rutuliuką pasaulyje nebuvovo nieko gražesnio!“ (p. 16). Tačiau Ados nuotaika keičiasi atvažiavus į kitų senelių namus: moteris grįžta į gamtą, išsilaisvinā iš ankštos mescioninės buities. Tai vieta, kur paastrėja pirmapradžiai žmogaus instinktai, cia prasidėda realybės pavidalus iškreipiantis Ados „medaus mėnuo“.

Prispažinsiu, iš pradžių L. S. Černiauskaitės kūryba mane mažumelę erzino vien dėl imantriausiu vardu, kuriuos gali atrasti var-

Yra žmonių, kurie labai greitai viską perpranta, akimoku sugauna esmę, tačiau toliau murkdytis įvairoje detalėse, kantrai pédinti ilgu ir duobėtu savo idėjų įgyvendinimo keliu jiems nuobodu. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, jog jie gali tapti vadovaujantais kone visų sričių specialistais, bet paprastai netampa. Né vienas. Tampa tiesiog niekuo.

Parabolė I: jo mintis buvo tokia greita, kad sugebėdavo grįžti galvon anksčiau nei spėdavo išeiti.

Parabolė II: kad ir kiek ristinū kinkytumeis į vežimaitį, jis neriedės greičiau, nei sugeba bėgti léčiausias iš pakinkytų žirgų.

Nesidairyk – niekur jokios prasmės nėra.
Yra tik viltis, kad prasmė yra.

Ir tai galbūt vienintelė žmogaus proto delniukais pasiekiamą prasmę.

cave canem

tydamas kalendoriaus lapelius. Vėliau apsiapratau, bet metaforų ir epitetų klampumo kartais vis tiek negaliu pakęsti. Kai kurios detales, daugiau kūrėsi ir tuošnios it barokiniai perlai, ne visada reikalingos, tarkim: „(...) iš tolo jos veidas švietė lyg dramblio kaulo dėmė.“ Arba įvairių šviesos pavadinimų epitetai: „saldi arbatos spalvos šviesa“, „pieniška šviesa“, prekybos centre nusipirktas žaislas kvepia „švaria vatele“ (niekaip neįsivaizduoju švarios vatos kvapo), metaforomis apipintos ir dėl to šiek tiek juokingos sekso scenos... Tiesa, yra ir labai originalių, vykusių vaizdų: „Iš sandėlio, lyg didelį keptą obuolį nešdamas plinkančią galvą su dviem užpuutiom akutėmis, išlindo aukštą, storai lūpą (...)“ (p. 26).

Man atrodo, stipriausias rašymo momentas yra tas, kai nuosekliai plėtomas siužetas gali atskleisti visus svarbiausius kūrinio akcentus. Šiuo atveju (nebe pirmą kartą) nemažas romano semantinis krūvis užrašomas lakoniskame ir pernelyg trumpame, todėl sunkiai logiškai priimtiname istorijos epiloge (tieki Elytės, tiek Ados metamorfozė).

Romane labai svarbi dvasingumo, absoliuto ilgesio tema. Tikejimas vaizduojamas lyg einantis ne per širdį, bet per skrandį – jaučiamas fiziškai, visai kaip ir aistra vyru. Mergelė Marija saldi ir geidulinga: „Tai buvo gražiausia Ados kada nors regėta moteris; tokia graži, kad žvelgiant į ją darydavosi silpnai ir baisiai užsinorėdavo saldainių“ (p. 20). Epilogė Kristus Adai atveria savo širdies paslapčių, turguje parduodamas perpjautą raudonąją papriką: dvasis būvis maišomas su fininiu pavidalu.

Paprastam skaitytojui įsimintinas romanas yra toks, kurį skaitydamas pamiršti techninius teksto dalykus, visa galva pasineri į vidinį knygos laiką ir veiksmą, o perskaitės kūrinį dar bent kelias dienas negali atgauti amo. Panašiai kaip klausant senos roko grupės, kurios vokalistas mirė nesulaukęs trisdešimties, „gabalu“. Viso to geismo variklis – užplūstantis nepaaiškinamas ilgesys. L. S. Černiauskaitė romane megina kalbėti apie dvasingumo bei meilės trūkumą: „Norėjau parašyti knygą apie tyrumą, bet pagavau tik jo ilgesį. Panašiai, trokšdamas patirti Dievą, visur atsirenki tik į jo trūkumą, o pamilęs žmogų aptinkti toje meilėje nepasotinamą alkį.“ Gaila, bet viskas čia per daug greita ir per daug atvira, kad pradėtumei ilgėtis. Pirmoje plotmeje tuo pat numalšinama aistra vyru: sekso scenos ir meilė tokiam nepanašiam į Adą kaliniui Arkadijui (sieki tiek primena „Grazuolės ir pabaisos“ siužetą), užklupusi buitis ir nusivylimas mylimuoju, nuspėjant liūdną pabaigą, ir ilgametis pabėgusio mylimojo ilgesys (keliais sakimais aprašytas epilogė). Kitoje plotmeje taip pat sunku įsiجاusti: iš pradžių Ados dvasingumo ir tyrumo ilgesys, vėliau nusivylimas tariai-mais dvasingaisiai (kunigo nosies krauju sutepta ostija ir kraujuo skonis burnoje), nusizengimas moralei (Elytės abortas), pelnyta bausmė (mires Ados kūdikis) ir nuodėmės atpirkimas atsisakant savo *ego* (tapimas vienuole). Paprasta: aprašytas ilgesys manyje jokio ilgesio nesukėlė. Patraukė tiek atskiri išties mestriškai aprašytai epizodai:

„– Kaip čia taip: vienam koridoriu girdido, kitam abortus daro, – pasimūstė moteris su netvarkingu raudonu plaukų kupeta ir, ieškodama pritarimo, vogčia nužvelgė kitas. Ji atrodė vyriausia, jau gal per sena gimdyti, ir nepatenkinta maigė savo didžiulę rudą lyg suvystusi gimda rankinę, kurią laikė ant kelio“ (p. 149).

Perškaityti verta – pamilti nebūtina“, – štai tokį įspūdį susidariau apie naujają L. S. Černiauskaitės romaną „Medaus mėnuo“.

Valdemaras Kukulas „Saulėlydis mano giesmė“: eilėraščiai. – Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Vilnius, 2011.

Vartydamas išėjusių knygas nejučiomis pradėti ieškoti mirties ženklių: ar autorius pasamonė, įvilkta į kūrybos formą, jau klykė apie artėjančią pabaigą? Sunku apie pasku-

tiniąją knygą kalbėti kritiškai – maloniu tiesiog paliudyti jos buvimą. Kartu labai graudu – štai bene paskutinis didžiadvasių žodžių eros pabaigos liudytojas pasitraukė, palikęs tuščią ir nykią civilizacijos dykumą, kuriuoje jautėsi svetimas:

*Po šito pasaulio nebeatsikurs
Joks kitas pasaulis. Mūsy
Liūdesys, ilgesys išliks kaip niekad
Nebuvusios civilizacijos ženklai
Ir įrašai. Šita epocha nieko
Nepakartos, liudydama save.*

*Mes esame pasmerkti, Nojaus
Laive nerasdami vietus, žūstame
Amžiaus arkoje. Galbūt
Atsiras katė ar šunelis, kurie
Mutuos ir išgyvens. Telefonas
Zulina per dienas, o aš vis vienas.
(p. 78)*

Svetimumo būsena ir visiškas atsiribojamas nuo išorinio pasaulio yra vyraujančios V. Kukulo eilėraščių rinkinio temos. Pasak knygos sudarytojo Valentino Sventicko, eilėraščiuose itin svarbus poetų vartojamas perkėlimo motyvas, kuriantis dar vieną perskaitymo prasmę. Rinkinio pavadinimu „Saulėlydis mano giesmė“ V. Kukulas, kaip ir Algirdas Verba, prateisia išėjimo iš pasaulio tradiciją – čia yra lemiamas pabaigos „saulėlydis“ žodis.

Mirties ir greitai ateisiančio išėjimo užuominų rinkinyje, kaip ir kitose poeto knygose, galima atrasti ne vieną, tik čia jos dar tiesesnės, netgi įvardijančios tikslų lyriniam subjektui skirtą laiką. Daug nevilties, užmarštis motyvų: „Vėjas nurimsta, ir nieko nelieka / Iš šelsmo, jaunystės aistros / Minties. Vien tik ūkanų ūkanas“ (p. 35). Tačiau greta žengimo į miruo liuzoną jaučiamas ir susitaikymo, gamtos cikliškumo teigimas: „Žmonės žino tik tiek: žemę / Reikia apsėti, o žemę pati / Pasako, parodo, ką ir kada / Sėti, sodinti. Vien tiktais klausūk, / Ir matysi: atsakymų tau / Nereikia. Nes jų nebūna išvis“ (p. 37). Poeto vienės pasaulis kruopščiai auginamas neigiant vidujybės įtakas, užsisklendžiant nuo laiko ir socialinių pareigų: „Niekur neišvažiuoju, neiseinu / Net į parduotuvę. Kelionių reklamos / Pilna pašto déžutę, bet mano kelionės / Tikrosios dažniausiai prasidėta seno / Čechovo dvaro svetainėj ir baigias / Seno Čechovo dvaro fligelyje senam“ (p. 89).

Skaitydama V. Kukulo poeziją, prisimiui Onės Baliukonės eseistiką, kurioje ji taip pat balsisi šiandieniniu dekadansu ir kultūros politika. Negaliu pakęsti tokį bambėjimą! Visgi žvelgdama į šią depresyvią poeziją tolerantiškai, matau gelmiškų, kamerinių tekstu, skirtų skaityti vienatvėje, atsakančių į daugelį klausimų apie paskutinius poetų gyvenimo metus. Galvoju: galbūt tas nepasitenkinimas pasauliu, žaizdotas įstrigimas būtyje ir buvo visos V. Kukulo literatūrinės veiklos variklis?

Šiapus ir anapus Baltijos

Kai kurios praeities ir dabarties paralelės

Romualdas LANKAUSKAS

1. Kai stovi ant Baltijos jūros kranto kur nors Palangoje, Nidoje arba Preiloje žvelgdamas į placiųjos vandenis, žinai, kad anapus jūra tokia šalis Danija. Ne kartą anksčiau aplankyta, susijusi su geriausia tavo prisiminimais, o vėl joje atsidūrės džiaugiesi ta pasitaikiusi puikia proga, nes tenai esama žmonių, kurie ne tik neujaucia tau jokio priešiškumo ar šalto abejingumo, bet dar kvečia juos aplankyt i patirti nuoširdų draugiškumą.

Siaisiai visuotinio susvetimėjimo laikais tai ypač svarbu ir miela. Vadinasi, tu kažkam rūpi, kažkas nori tave pamatyti ir pabendrauti siūlydamas savo svetingą pastogę ant Baltijos kranto. Tad sunku atispirti pagundai ir nevažiuoti, nors kelionė ir buvimas anapus dideliu vandeniu, be abejo, smarkiai tave nustekena finansiškai, mat daniškos kainos – ypatingos ir visiškai nepriatykios prie mūsiškių rašytojuj ar kitų meno žmonių piniginių... Taigi jos gali mus tik pašiurpinti.

Tačiau ne viskas juk pinigais skaičiuojama. Už juos yra kur kas vertingesnių ir svarbesnių dalykų. Tai ir nulemia bet kokią pažangą. Ką gi, jei važiuoti, tai važiuoti daug negalvojant apie išlaidas, jos neišvengiamos kiekvienos kelionės metu. Prarasdamas ir gaumi, nes išgyji naujos patirties, naujų išpūdžių ir žinių, nors jos Lietuvoje, kurioje dabar viešpatauja įvairių niekingų partijų veikėjai kartu su didžiule brangiai apmokamų valdininkų armija, ir nelabai vertinamos. Pasizymėti arba net nustebinti pasauli īmanoma ir kitokiu būdu, nes esame išradinė, sumani, turbūt dar nebeviltiška tauta, jodami žemaitukais sugebame pakartoti Vytauto Didžiojo žygį iki Juodosios jūros, taip pat per baisų karštį nujoti iki Krokuvos, perplaukti Baikala arba stipria barzda pakelti alaus statinę.

O kuo daugiau benustebinsime pasauli? Nebent korupcijos mastu ir kriminalinių nusikalstymų statistika, na, žinoma, ir ypatingais mūsų teisėmis, kai baisus, gal penktą kartą teisiamas recidyvistas už dvi šiurpias žmogžudystes gauna tik aštuonetą metelių kalėjimo ir yra įsitikinės, kad dar nesibaigus bausmės laiku bus paleistas į laisvę.

Dievazi, lietuviška demokratija, puoselėdama žmogaus teises, pasiekė neregėtų aukštumų, tad iš mūsų tik mokykis ir mokykis, kaip megdavo sakyti vienas nemarus proletariato vadą. O šito mokymosi galimybės, jei nori, iš tiesų labai plačios. Pavyzdžiu, kaip nuskurdinti tautą ir padėti visokių juodų darbų specialistams susikrautui milioniūs turtus.

2. Seniau, jau gerokai i praeitį nutolusioje sovietmečio epochoje, Danijoje lankiausi kelis sykius: kaip turistas, čia užgaišęs trumpiau nei parą, ir kaip danų PEN centro svečias drauge su J. Marcinkevičiumi ir kolegomis iš Latvijos bei Estijos – iš kiekvienos šalies po du rašytojus. Kodėl buvau danų PEN centro pakviestas? Bene todėl, kad danai mane jau pažinojo, nes dar prieš tai žymiausia ir gal seniausia jū leidykla „Gylidendal“ išleido įvairių pasaulio rašytojų apsakymų knygą, joje publikuotas ir mano ap-

sakymas „Balta, juoda ir mėlyna“, Berlyne DDR leidyklos panaudotas ir į vokiečių kalbą mielos lietuvių literatūros vertėjas I. Brewing išverstas kūrinys. Knyga daniškai pasirodė 1974 m., o autoriu kompanija, i kurią patekau, buvo ir solidi, ir daranti garbę: čia knygos viršelyje galėjai perskaityti tokias pardaves, kaip John Cheever, Joyce Carol Oates (amerikiečiai), Fleming Chr. Nielsen ir kitas, atstovaujančias skandinavų literatūrai. Tai, kad į rinkinį pakliuvo ir minėtas mano apsakymas, tikriausiai danų PEN centro sekretorių E. V. Jensen, dirbusi „Gylidendal“ leidykloje, paskatinuo atkreipti į mane dėmesį iš pasaulyti atvykti.

Danai, aišku, siekė glaudesių ryšių su Baltijos šalių rašytojais, tad ir sumanė mus pasikvesti. Bet tai buvo negirdėtas ir neregėtas dalykas: tik pagalvokit – kvečiamai šeši autorai iš Vilniaus, Rygos ir Talino – ir nė vieno iš Maskvos arba Leningrado! Argi ne tam tikras iššūkis Maskvai? Sakyčiau, gana ižlūlus, bet numotu i jį ranka irgi nebuvu taip paprasta, nes kvietėjas priklausė Danijos – SSSR draugystės ir kultūrinių ryšių draugijai. Kam gadinti santykius ir pripažinti, kad sovietinė „geležinė uždanga“ ne įveikiamā, kad tie šeši rašytojai be prošvaisčių uždaryti totalitarinės sistemos narve?

Vadinasi, nors labai nenoromis ir smarkiai susirauskus, reikėjo nauti gerą miną paniurusiam veide ir netrukdyti draugiškai nusiteikusiu danų sumanymui. Tačiau buvo ciniškai kliudoma, nes aš, jau atvykęs i Maskvą, prieš išskrendant į Kopenhagą iki paskutinės minučės nežinojau, ar po ilgo delsimo pagalibus gautas sutikimas iš Vilniaus. To baisaus nervų tampono, prilygstančio žeminančiam pasityciojimui, nesinori nė prisi minti. Turbūt Vilniaus valdžia labai bijojo, kad galiu iš Danijos ir negržti...

3. Grįžęs namo iš netoli Kopenhagos esančio *Louisianos* modernaus meno centre vykusio susitikimo su danų autoriais, parašau gana išsamius kelionės išpūdžius neslepdamas savo susizavėjimo Danijos realijomis. Ką gi – „Literatūra ir menas“, nemenkai mano nuostabai, ēmė juos ir išspaustino. Žmonės tai skaitė su didžiausiu įdomumu negailėdami gerų atsiliepi mu, nes, matyt, neblogai suvokė išpūdžių potekstę, kad laisva ir klestinti Danija yra tinkamiausias Lietuvai sektinas pavyzdys. O didžiausias ir nykiausias paradokas šiandien, kai nebeturim GLAVLITO (ateit néra né cenzūros) – tai neteisėta ir skandalinė užkarda rašytojui, nevengiančiam kritiškų pastabų dėl šalyje esamos padėties, nors kasdien garsiai skelbiamas žodžio laisvės ir demokratijos suklesėjimas...

Tikriausiai rašytojai siekiama parversti klusniu valdžios pastumdėliu, kuriam būtina paisyti politinio korektiškumo ir nebandyti reikišti jokių nepageidaujamų atsiliepimų valdančiosos partijos veiklos atžvilgiu... Tai faktiskai nepakenčiamas draudimas kritiškai mąstyti ir turėti savo nuomonę. Kažin ką apie tai pasakyti tarptautinio PEN klubo, griežtai smerkiančio cenzūrą (tai nurodyma jo chartijoje), vadovybė, jei žinotu, kad lietuvių PEN centro steigėjui ir garbės prezentui ši demokratijos garantuojama laisvo žodžio teisė taip neleistinai paneigiamā, nes kai kurie ponai redaktoriai, net patys būdami literatūros žmo-

nės, bet konformistai, pasiruošę greitai užčiaupi burnas visiems, drūsiaiems kalbėti atvirai ir sakyt karčią tiesą. Mat išsiteiki valdžiai taip naudinga darant karjerą... Servilizmas toks patogus ir išprastas.

Beje, kritiškas mąstymas – ne koks netikės išsišokimas ar nusizengimas, tai natūrali valstybės piliečio pareiga, nes jis neprivalo būti pakantus melui, veidmainystei ir neteisibei, abejingai stebėti, kaip šios balsios blogybės ir pragaištinių valdžios veiksmai žlugdo jo tėvynės gyvenimą keldamos pavojuj os ateicių. Todėl niekam nevalia reikalauti iš rašytojo liokajaus manieru, šlykštaus ir pražūtingo konformizmo, kurio jau turėjome ir tebeturime per akis!

Rašytojas, jeigu jis ko nors vertas, nėra valdžios tarnas. O jeigu vis dėlto tokiu tampa, iš jo nieko naudingo ir prasmingo neįmanoma tikėtis. Tarp liokajų šio vardo nusipelniščių žmonių nėra. Rašytojas, kaip ir kiekvienas iškilesnis kūrėjas, pirmiausia laisvos dviasios žmonugus. Ar Lietuvos tai pagaliau bus suprasta? Vargu... Bet rašytojui turėtų būti gerai suvokiami ir artimi šie Konfucijaus žodžiai: „Aš nirštu, kai žviegiantys snukiai knisa valstybę ir visuomenę.“ Jais visiems ir reikėtų vadovautis savo darbe. Tačiau kai šitaip mano gimtajame mieste, Klaipėdoje, elgiasi kultūros paveldo apsaugos vado vas, neleisdamas netikusiai statiniams darkyt miesto istorinio senamiesčio, jis arčiai persekiojamas.

Ne sykį turėjau laimės lankytis Danijoje, taigi, jei neklystu, užsukau čia ir 1992 m. grįždamas laivu iš Anglijos. Vienu metu rasiu iš solidžiausią Kopenhagos dienraštį „Politiken“, kad rusiškieji okupantai greičiai nešindinti su savo tankais iš Lietuvos, taip pat dar kai ką jame spausdinai. Nesitikėjau ypatingo honoraro, bet jis buvo toks, kokio daugiau iš niekur negavau ir turbūt jau negausiu... Netenka nė aiškinti, – tai man tapo didele parama slogios finansinės sausros metu, kai labai sunkiai sekési sudurti galų su galu.

Kitą kartą, 1996 m., sulaukiau kvietimo dalyvauti tarptautiniame tapytojų seminare Nordborgė, o ten, vėtos jachtklube, laukė iš tiesų palankios kūrybos sąlygos. Seminariui pasibaigus surengėme parodą Nordborgo savivaldybėje ir padovanome po vieną paveikslą jos kolekcijai, taip atsižirkodami už parodytį dėmesį ir suteiktą puikią galimybę gerai padirbėti.

4. Ir štai dabar, po daugelio metų, vėl keliauta į tą kultūringą ir jaukią šalį, žliais laukais ir vešlia augmenija (deja, tiktais tuo) labai priemoninga Lietuvą. Taip, skirtinguo daugiau nei panasumo, nes labai kitoniški šiu ūlių, prisilaudos prie tos pačios Baltijos jūros, istorijos ir likimai. Danai XX a. buvo okupuoti nacistinės Vokietijos, bet neilgam. Jie nepatyré beveik pusantro šimto metų trukusios nuožmios carinės priespaudos ir puse amžiaus mus slėgusio sovietinio okupanto stautėjimo, neišgyveno bolševikinio teroro prerasdamis šimtus tūkstančių žviesiaus savo žmonių, ir neregėjo pokario baiseybų mūsų partizanams didvyriškai, bet beviltiškai kovojo už tėvynės laisvę. 1940 m. nesipriešinta (tai nulémė tuometinės valdžios ne ryžtingumas ir ištūmimas), todėl su pavergeju kovota karui pasibaigus, kai apsiginti vilčių jau nebubo, o Vakarai mus paliko be pagalbos Stalino ir jo sėbrų naguose.

Taip pat nepamirškime, kad Danija seniai nebuvu atsilikusi, tamsi ir paversta šalis, kad ir XIX a. ji turėjo gana aukštą kultūrą, iškilių rašytojų ir tokų ryškių asmenybių kaip Hansas Christianas Andersenas, Sorenas Kierkegaardas ir Georgas Brandės.

Vienu žodžiu, kitas Baltijos jūros krantas, kitas nesužalotos ir nepasiklydusios tautos mentalitas, kitas ir gyvenimas, todėl gal ne pro šalį kai ką ir palyginti nubrėžus kelias paraleles. Danas nesvacioja, kaip nustebinti pasauli kokiui nora kvailu rekordu ir taip pasigarsinti, jis nestato šimtų kryžių, neskuba su religiniu fanatiku miniomis į emimo į dangų ar panašius atlaidus, tenkančius daugiau nei savaitę, nesikrausto iš proto dėl krepšinio, nežlugdo savo pramonės ir žemės ūkio, bet gamina tai, kas kraštui labiausiai naudinga, saugo žvejybos laivyną, ugdo ir rimtai rūpinasi šalies kultūra, švietimu bei visokeropa pažanga. Atdidūrė ES danai neįsivedė pragaistingo euro, kurį taip skuba Lietuvių įbruki mūsų laisvosios rinkos instituto propagandininkai ir menkai išsprusė šalies „išminčiai“, siunčiantys valdininkus pasimokyti valstybės valdymo net i Naujają Zelandiją... Bet kodėl ne i Australiją arba i prasmantinį Italijos kurortą?

Danas darai tai, kas gerai apgalvota ir tinka jo tėvynė sumanai valdant valstybę, ko niekaip mes nesugebėjom net per dvidešimt chaosu sujauktų, įvairiomis nesamonėmis ir aferomis paženklinių metų, pataikaudami milijonieriams ir skurdindami tautą, priversdami daugiau nei puse milijono lietuvių palikti jam nemišią, pseudopartijų negailestingai nustekant, žlugusios moralės klampynėje besimurdančią tėvynę. Bet taip samprotauti tikriausiai bus politiskai nekorektyška ir nepatriotiška, todėl stop...

Danai rūpi ir nacionalinio identiteto išsaugojimas agresyviaus globalizmo aikavaizdoje, tad jis neno ri, kad Šengeno sutartis priverstų jį visiškai nekontroliuoti savo sienų, muitinių darbo ir leistų i šalį plūsti imigrantams, keliantiems sumaištį ir sėdintiems ant valstybės sprando, nes šiurpi įvykių atvejai įtikinamai liudija, kuo tai kvepia. Maža šalis priversta gintis, kai gresia realus pavojus jos gerovei ir ateicių. Na, o mes neturėtumėme pamiršti, kad Danija buvo antroji Šengeno mėnesį laukė nemena staigmena: tai mūsų dailininko Mindaugo Lukošaičio piešinių paroda, pavadinta „Pasisiprišinimas“ (*Resistance*). Daugybė meistriškų, paprastu pieštuksu sukurta piešinių, vaizduojančių partizanų kovas su okupantu ir jo pakalikais. Pastebėjau, kad lankytojai (o jų muziejuje buvą iš įvairiausiu ūlių) susidomėjė apžiūrinėjant tuos šiurpi piešinius, tik gal jieims nelabai aišku (Lietuva prie pavadinimo nepaminėta), kur ir kada tas smarkus pasiprišinimas vyko. Ketinau muziejus vadovybei pasiūlyti, kad būtų pateiktas daugiau informacijos, bet jii atostogavo. Paslaugų darbuotoja žadėjo po atostogų savo šefui persakyti mano pastabą.

Si tokia svarbi lietuvių paroda garsiai užsienio meno centre ne išvengiamai kelia klausimą: o kodėl jis nevyko Vilniuje, pavyzdžiu, ŠMC? Na, žinoma, klausimas kone beprasmis, nes kas tokiai paroda ten išleis... Kam rūpi partizanų likimui ir tautos pasiprišinimui skirti kūriniai? Juk tai ne kokia instalacija, ne apgailėtinai užsieninio apsišaukėlio ar pa prasto šarlatano produkcija. Kultūros ministerija turbūt toliau mielei rem ŠMC ir be tų danams prireikusiu piešinių, o lėšų panaudojimui juk nesirūpins nei valstybės kontrolė, nei auditu specialistai.

Nukelta į 10 p.

deja, būtent taip yra. Tad kuo dar galime stebėtis? Ir kaip reikėtų dangu visa tai paaškinti? Turbūt jis nieko nesuprastų.

5. Danijoje, net toli nepavažiavus už Kopenhagos, be abejo, yra daug ko įdomaus ir vertingo pamatyti, o išvydus pasimokyti ir pasukti gerus darbus daryti. Danija nebūtų Danija, jei negarsėtų puikiaus meno muziejais: Kopenhagos Glyptoteka, ižymiuoju *Louisianos* modernaus meno centru arba, sakysim, jau prieš daugelį metų plyninės savininko Johanneso Hages įkurtu muziejumi su labai vertinga senosios dailės kolekcija (dominuoja olandai), tame ruošiamos ir šiuolakinio meno parodos. Muziejus kai me už Kopenhagos... Bet lankytąjį Jame netrūksta, nes danai čia atvažiuoja puikiai prižiūrimais keiliais, nelaužydami taip barbariskai kaip mūsų lietuvių.

Glyptotekos (tai žinomo alaus fabrikanto Carlo Jacobseno nuopelnas) pastatas Kopenhagoje milžiniškas – tokia dar vieno šviesaus danų pramonininko dovana savo tautai. Muziejus buvo baigtas 1906 m. Vėliau išplėstas. Lankytąjų čia pirmiausia įžengia į žiemės sodą su palmėmis, o jo dėmėsi patraukia aukštai stambiomis raidėmis švytinčius užrašas: LABOREMUS PRO PATRIA. Tai daug pasakantys žodžiai. Jie ir skatinuo tuos danų piniguočius dirbtį ne vien sau, apsuaigus nuo nepasotinamo gobšumo, ką regime šiandien aplinkui, bet tėvynei, jos labui. O rezultatų išpūdingumas pribloškiamas. Muziejuje sukaupti itin dideli egiptiečių, etruskų, graikų senovės meno lobiai. Taip jau atsitiiko (tai, žinoma, didžiulė laimė), kad *Glyptotekoje* yra gal viena iš gausiausių Paulio Gauguino darbų kolekciją, tad danams galėtų pavydėti net žymiausi ir turtinėjai pasaulio muziejai.

Būtų ko pavydėti ir ant jūros kranto gražioje vietoje įkurtai *Louisianai*, modernaus meno centru. Jį supančiame parke gali gerėtis J. Miró, H. Moore'o, A. Calderio, H. Arpo ir Ernstro skulptūromis, o ekspozicijų salėse netrūksta pirmarūšės tapybos. Labai įdomi, bet nelinksma paroda apie ateities architektūrą pasaulyje vis daugėjant žmonių. Čia lankytąjį iš Lietuvos rugpjūčio mėnesį laukė nemena staigmena: tai mūsų dailininko Mindaugo Lukošaičio piešinių paroda, pavadinta „Pasisiprišinimas“ (*Resistance*). Daugybė meistriškų, paprastu pieštuksu sukurta piešinių, vaizduojančių partizanų kovas su okupantu ir jo pakalikais. Pastebėjau, kad lankytojai (o jų muziejuje buvą iš įvairiausiu ūlių) susidomėjė apžiūrinėjant tuos šiurpi piešinius, tik gal jieims nelabai aišku (Lietuva prie pavadinimo nepaminėta), kur ir kada tas smarkus pasiprišinimas vyko. Ketinau muziejus vadovybei pasiūlyti, kad būtų pateiktas daugiau informacijos, bet jii atostogavo. Paslaugų darbuotoja žadėjo po atostogų savo šefui persakyti mano pastabą.

Si tokia svarbi lietuvių paroda garsiai užsienio meno centre ne išvengiamai kelia klausimą

Egiptas, kuris yra Lietuvoje

Atkelta iš 2 p.

Knygos dailininkė Milda Kairaitienė taip pat stengėsi atrinkti tai, kas vertingiausia, nes ankstesniuose panašiuose leidiniuose skaitytojas lengvai galėjo pasiklysti iliustracijų ir informacijos gausoje. Senojo Egipto vertybių saugoma penkiuose Lietuvos muziejuose, tačiau daugiausia (apie 340) jų yra M. K. Čiurlionio muziejaus fonduose. Puikios spalvotos (tai daroma pirmą kartą) mažų eksponatų, kuriuos nebuvo taip lengva nuotografiuoti, nuotraukos patogiai sugrupuotos ir atrinktos.

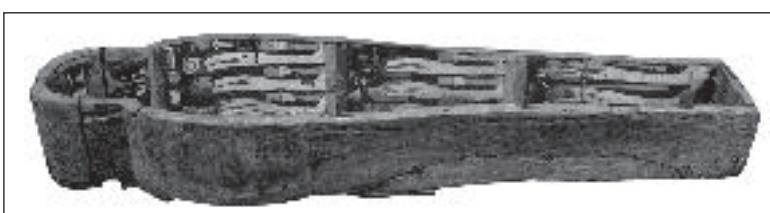
Kalbant dirbusiems ir daugybę vertingos informacijos surinkusiems muziejininkams, sunku suvokti, jog tokios knygos būtinybę dar visai nesenai abejota. Nors pašauliniame kontekste egiptologija susidomėta dar XVIII a., kai Napoleonas Bonapartas organizavo ekspediciją į šią šalį, 1922 m. atrastas garsusis Tutanchamono kapas, Lietuvą pasiekė ne viena egiptietiškų retenybių kolekcija, 1992 m. pirmasis A. Snitkuvienės bandymas išleisti knygą žlugą. Ap-skritai Senojo Egipto ekspozicijos, nors, palyginti su kitomis šalimis, labai nedidelės, tik visai nesenai atrado nuolatinę ir deramą vietą muziejuose. Vienintelė Lietuvoje senovės Egipto ekspozicija – lankomiausia visame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje.

Humanitarinių mokslo daktaras Tadas Rutkauskas, bendominantis senovės Artimųjų Rytų kultūromis, taip pat buvo vienas pagalbininkų rengiant knygą. Jo manymu, Aldonos disertacija, kuri virto prabangiu leidiniu, pasiekė tikras auksčumas. Joje sudėta visa, kas svarbiausia, aptariami Lietuvos ir Egipto kultūros ryšiai nuo XVI a. iki mūsų dienų. Jis ypač džiaugiasi išsamia katalogine knygų daliu, papildančia pagrindinę medžiagą, nes pirmą kartą surinkti viisi eksponatai, esantys Lietuvos muziejuose. Paminėti net ir tie, kurie, deja, prarasti. Mokslininko nuomone, eksponatų aprašuojant medžiaga yra sausoka, be apibendrinimų, be apžvalgos apie rodinių

Ibis. Statulėlė. Bronza, medis, emalė, auksavimas.

vertę, išsamesniu išvadų, tačiau šiam leidinyje tam papraščiausiai neužteko vietas, visko aprėpti tiesiog neimanoma. Lietuviškosios egiptologijos, egiptomacijos biografija taip pat neapibendrinta, bet informacija labai gausi ir tikslė. „Kai galvoji apie Senovės Egiptą ir Lietuvą, beveik neimanoma rasti sąlyčio tašką. Mus skiria viskas: klimatas, kultūra, religija, mentalitetas. Tačiau Aldonas knygoje atskleidžia, kaip buvo mezgami kontaktai, kurie, pasirodo, yra īmanomi. Pradžioje atsirado piligrimystė, o vėliau ir mokslas. Domėjimasis Egiptu būdingas Europai, todėl išėjus šiai knygai mes tapome lyg ir labiau europiečiais. Kartu leidinys atskleidžia ir Lietuvos istoriją, tačiau nauju, kiek netikėtu aspektu. Parodomas asmenybių ir mūsų šalies likimas žvelgiant į surinktas vertybes“, – knygos vertė mėgino nusakyti T. Rutkauskas. Jo nuomone, lietuviškai kalbėti apie Egiptą nėra taip lengva ir savaimė suprantama, nes dauguma juo besidomėjusiu anksčiau raše ir kalbėjo lenkiškai. Net ir M. Rudzinskaitė-Arcimavičienė pirmiausia vertė tekstus iš lenkų kalbos ir tik vėliau pati raše originalius straipsnus. T. Rudzinskas A. Snitkuvienė apibūdino kaip ypač platus diapazono mokslininkę, kuri aprėpiā sudėtingą kontekstą, renkasi īvairias temas, o rengdama knygas lengvai ir grakščiai nuo skrupulingo eksponatų matavimo milimetrais pereina prie išsamų apmąstymų. „Kokia bus

Amono dainininkės sarkofagas (dešinys šonas). Tebai. Trečiasis tarpinis laikotarpis, XI-IX a. pr. Kr. Sikomoro (*Ficus sycomorus*) mediena, polichromija.

Johannes (Pascal) Sebah. Vandennešys. XIX a. pabaiga – XX a. pradžia.

kita knyga?“ – klausia jis, galime spėlioti ir mes.

A. Snitkuvienė savo sumanymu kol kas neišduoda, bet mielai dalijasi išėjusiosios prieštore. Pasirodo, kadaisė ji buvo muziejininkė, mažiausiai žinojusi apie Egipto eksponatus ir beveik prisiekusi sau niekada su jais nedirbti. Ta-

čiau... 1968 m. išėjo albumas „Senojo Egipto dailė“, ir Aldona jį gaivo dovaną su pranašišku įrašu apie lemtingą sasažą su Egiptu. Tapus muziejaus skyriaus vedėja jau beveik nebuvo kur trauktis, nors ir norėjosi išvengti darbų su Egipto eksponatais, ypač tada, kai jie buvo išimti iš ekspozicijos. Tačiau

tuomet pradėjo važiuoti interesantai: egiptologė, rinkusi medžiagą apie visas Sovietų Sąjungos eksponatus, paskui mokslininkai iš tuometinio Leningrado, Varšuvos. Iš pradžių pasiteirauta apie eksponatų kelius į muziejų, o A. Snitkuvienė kartoją gluminantį „nežinau“. Bet vėliau surinko be galio daug informacijos, rašė straipsnus į Leningrado spaudą, nuvyko į Varšuvą, dirbo bibliotekų archyvuose ir dar papildė tai, kas buvo sukaupta. Taip knyga atsirado iš nieko, juk pačioje pradžioje nebuvó net nora.

Tačiau mes pamiršome mumiją. Tiesa, ji dabar vieši Lietuvos dailės muziejaus Prano Gudyno restauravimo centre, nes senutei, kuriai jau sukako trys tūkstančiai metų, laikas pasitikrinti sveikatą. O. Daugelis prisiminė liūdną Latvijos muziejų patirtį, kai buvo prarastos itin senos ir brangios vertybės, nes mumijos, pasirodo, užsikrečia, suserga, ir net labai klastingomis ligomis. Restauravimo technologės eksperčių Janinos Lukšienės manymu, Senovės Egipte gyvenusios dievo Amuno dainininkės mumijos restauravimas – neabejotinai didžiausias išmėgimimas Lietuvos restauratoriams, todėl jie kurį laiką atskalbinėjo. Paprastai jų centre restauruojami īvairiausiai kūriniai nuo II a. iki prieš metus pagaminto ar sukurto, tačiau Senovės Egipto paveldo imtasi pirmą kartą. Konsultuoti buvo pakvietas specialistas iš Niurnbergo, ir darbai prasidėjo. Pirmiausia teko nuodugniai ištirti, kokios yra sarkofago, vyturų medžiagos, o tada pradėti konservavimą. „Turime viską padaryti taip, kad eksponatas negestų, nedulėtų, tačiau niekas nepasikeistų. Privalo likti kiekviena dėmė, žymelė, nes ateityje tai gali suteikti informacijos, kurios šiandien negalime suprasti“, – pasakojo restauratorė J. Lukšienė.

Tikėkimės, muziejaus svečiai netrukus galės žavėtis mumijos grožiu ir atskirattyti prietarų. Jei pamilsti Egiptą, gali mėgautis ne tik amateistais, īvairiais mažais niekučiais, bet ir šiek tiek bauginančiais, su mirties kultu susijusiais jo lobiais. Juk dainininkės sarkofagas su mumija, kartu ir princesės Uždarenesės sarkofago dangčio dalis, kuri laiką ilsejosi egiptologės M. Rudzinskaitės-Arcimavičienės bute. Matyt, jos puikiai sutarė.

kiui per gamtą pajusti neaprēpiamą Visatą“. Knygos tikslas – „kad mūsų Tėvynė Lietuva visiems tapą brangesnė, kad pamiltume ją ne tik už tai, ką ji mums duoda, bet ir už jos patirtas kančias, už ilgą ir kruviną tautos kelią į laisvę“. Leidinys visų pirmą sumanytas kaip mokymo priemonę ir skirtas vidurinių mokyklų mokiniam. Jis ītaigiai atskleidžia tautos istorines pamokas, interpretuoja ne tik īvykius, bet ir asmenybes, vienaip ar kitaip kreipusias tautos istoriją. Knygoje daug literatūrinų realių bei kūrėjų (Maironio, V. Mačernio, B. Šruogos, V. Mykolaičio-Putino, S. Daukanto, P. Vaičaičio, J. Grušo ir kitų) portretų, atveriančių jų individuaalibybes, parodančių gyvenamos epochos ypatumus.

Knyga „Gražinos Didelytės Lietuva“ išleista Gražutės Šlapelytės Sirutis fondo lėšomis, todėl ją gaus kiekviena didesnė biblioteka bei mokykla. Tai bus ne tik puiki mokymo priemonė, bet ir nuostabi dovana kiekvienam, siekiančiam suvokti savo tautinę tapatybę ir esatį.

12 d., ketvirtadienį, 15 val. Seimo III rūmų parodų galerijoje bus pristatyta ekslibrisų paroda „Gyvoji atmintis“ ir dailininkės Gražinos Didelytės knyga „Gražinos Didelytės Lietuva“.

Neišgražinta Lietuva

Regina JASUKAITIENĖ

Turbūt nėra kito lietuvių dailininko, taip jautriai išgyvenusio (ir išpiešusio) visą tautos istoriją, kaip Gražina Didelytė (1938–2007), kuri savo darbais paliudijo ne tik meilę ir ištikimybę gimtam kraštui, bet ir įrodė nepaprastą drąsą, nes daugelis patriotiškų jos kūriniių gimiė dar tuo metu, kai Lietuva buvo okupuota. Dailininkė net ir tada jautėsi laisva. Jos minties skrydžio neįkalino jokie režimai. Tai liudija tokie darbai kaip „Bet amžiai bėga... Vytautas“ (1975 m.), „Romo Kalantos atminimui“ (1977 m.), „1963 m. prisiminimus“ (1976 m.), „Erškėtinių Lietuva“ (1971 m.), „Svirskio Lietuva“ (1975 m.), ciklas „Keštutis“ (1982 m.), „Daruvių ir Girėnų atminimui“ (1983 m.) ir daugelis kitų, sukurtais nelaisvės metais. Už juos dailininkė grėsė politinės represijos.

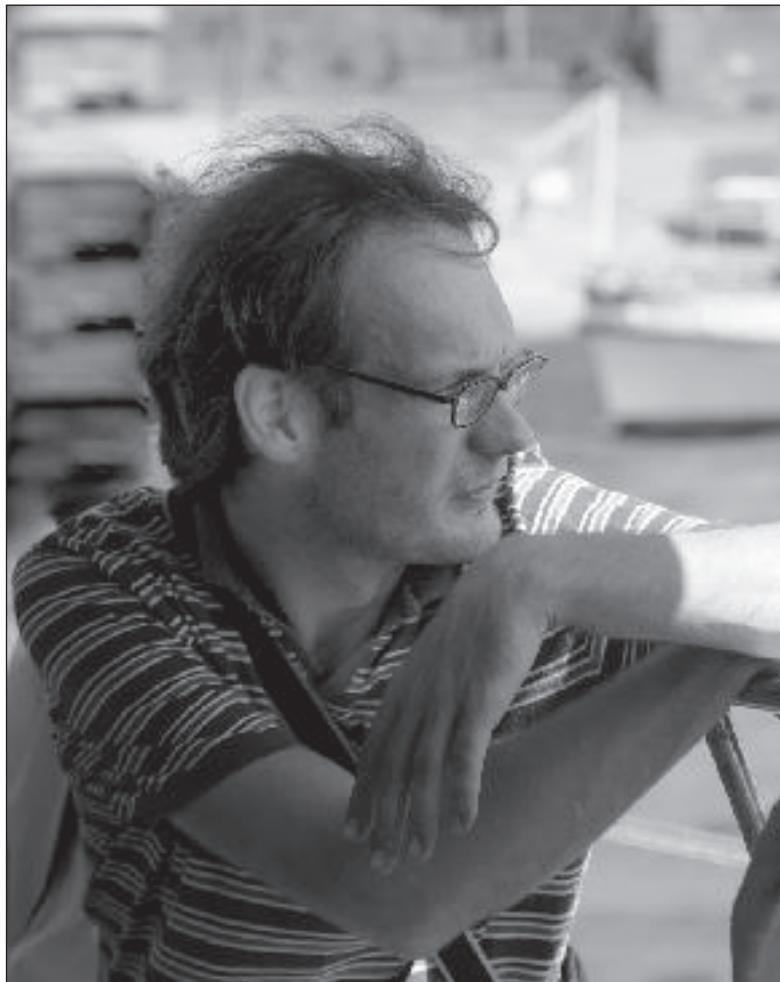
Vartau naujai išleistą knygą-albumą „Gražinos Didelytės Lietuva“ (sudarytojas Vygaandas Čaplikas) ir stebiuosi dailininkės kryptingumu: visą gyvenimą pasauliui užsliuotus atramniais taikais ji laikė gamtą ir tautą, domėjosi jos istorinėmis ištakomis,

siekiančiomis net poledyninių laikotarpų (tai atspindi dyvilkos kūriniai ciklas „Burtais“) ir vėlesni – baltiskosios kultūros formavimosi periodą (dviečimties kūriniai ciklas, padavintas „Baltų laiku“). Knygą sudaro devyni skyriai, apžvelgiantys per milijonus metų nutolusią praeitį, vėliau – tautos formavimąsi, valsčių kūrimą, nelaisvęs, kančios tarpsnius, sukilimus, priespaudas ir tremtį, o baigiamą Lietuvos atgimimą ir laisvos tévynės erdvėmis. Kiekvieną skyrių palydi artimo dailininkės G. Didelytės bičiulio V. Capliko įvadinis straipsnis-komentaras, palaikantinis, kokiui pagrindu surinkti kūriniai, kas jais siekiama atskleisti. Štai septintajame skyriuje kalbama apie 1940-ųjų okupaciją, sovietų priespaudą ir sistemos žlugimą.

„Sibiro suvenyras“, atlirkas minimalizmo principu (tarsi primenantis raižinius ant beržo tošies), atspindi tremtį, patirtas fizines ir dvasines žmonių kančias: badą, alkį, pažemimą, tévynės, artimuju ilgesi. „Erškėtinių Lietuva“ sukurč okupuotos, nuo pasaulio izoliuotuose šalies īvaizdį. G. Didelytė savo kūryboje skaudžiai išgyveno ne tik žmonių, bet ir

Leidinys ypatingas dėl to, kad

Lietuvos rašytojų sąjungos premijos laureatu tapo prozininkas Andrius Jakučiūnas

Linkėdami kūrybinės sėkmės sveikiname ir spaudžiame dešinę kolegai Andriui Jakučiūnui!
Nemuniečiai

Sausio 6 d. Rašytojų klube Vilniuje paskelbtas Lietuvos rašytojų sąjungos premijos laureatas. Šiemet per Trijų karalių šventę ja pagerbtas prozininkas A. Jakučiūnas už 2011 m. pasirodžiusią apskymą knygą „Lalagė“.

Leidyklos „Tyto alba“ išleista „Lalagė“ – ketvirtoji 35 metų rašytojo knyga. Pasak literatūros kritiku, „Lalagė“ – „subtilus mėginimas atskleisti kūrybos radimosi procesą. Apsakymus vienija bendras herojus ir jo beviltiškos pastangos suderinti savo emocijai, intelektinių turinių su siužetu, kurio dalis jis yra, tėkmė. Nors paviršiniame sluoksnyje skleidžiasi archetipinio milės trikampio aistros, knyga iš esmės gvildena šiuolaikinio literatūros kūrinio gimimo ir recepcijos problemas, mat bevardis pagrindinis veikėjas sugeba peržengti savo personažo ribas.“

Autorius šią knygą vadina apskymą vainiku.

Iki „Lalagės“ rašytojas buvo išleidęs tris grožinės literatūros knygas, kurias palankiai sutiko ir kritikai, ir skaitytojai. 1999 m. debiutavo novelių knyga „Sokrato gyvenimas arba mirtis“, 2005 m. išėjo romanas „Servijaus Galo užrašai“, 2007 m. – romanas „Tėvynė“.

Lietuvos rašytojų sąjungos premija įvertinama geriausia praėjusių metų knyga, ji priskiriamas vieniems garbingiausių literatūrinių apdovanojimų ir tradiciškai kasmet įteikiamas Trijų karalių šventės proga.

Narciso FREIMANO
nuotrauka

19 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – rašytojo Romo Gudaičio jubiliejinis vakaras (vakare bus pristatyta naujas rašytojo romanas „Invazija į Prahą ir širdis“ bei esė „Santaros“ žurnale „Piemuo norėjo Hamletu būti“). Vakare dalyvaus literatūros kritikas, knygos redaktorius Justinas Kubilius, Lietuvos rašytojų sąjungos leidyklos vyriausasis redaktorius Valentinas Sventickas, žurnalo „Santara“ vyriausasis redaktorius Romualdas Norkus, Nepriklausomybės aktu signataras Bronius Genzelis, režisierius Julius Dautartas, aktorių Rimantas Bagdzevičius. Koncertuos smuikininkas Jurgis Dvarionas ir pianistas Justas Dvarionas. Vakaro vedėjas literatūrologas prof. Petras Bražėnas.

RAŠYTOJŲ KLUBAS

Nuo sausio 13 d. Kauno miesto savivaldybės Vinco Kudirkos viešojoje bibliotekoje (Laisvės al. 57) veiks dokumentikos ir filkokartijos paroda „Europos Sajungos tarybai pirminkaujanti valstybė – Danija“.

12 d., ketvirtadienį, 18 val. KTKC etninės veiklos studijoje (Kalniečių g. 180) – literatūrinis-muzikinis vakaras. Dalyvauja kūrėjų klubo „Žalias žolė“, Kauno rajono Raudondvario kultūros centro nariai. Veda bardas Algirdas Svidinskas. Iėjimas nemokamas. **18 val.** Kauno tautinės kultūros centre (A. Jakšto g. 18) – tapybos mokymai suaugusiesiems „Prie molberto“. Trys karaliai. Veda dailininkas Gvidas Latakas.

16 d., pirmadienį, 18 val. KTKC etninės veiklos studijoje (Kalniečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Kūrybos džiaugsmai“: ziemios gamta (tapyba). Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė.

17 d., antradienį, 18 val. rankdarbių mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Vakarojimai seklyčioje“: papuošalai iš karoliukų (siuvinėjimas). Veda Daiva Vainauskiene. Registracija tel. (8 679) 36715.

18 d., trečadienį, 17 val. tautodailininkų Raimundo Stapulionio (Kaunas) vytinų juostų, Albino Šileikos (Utenos r.) verpsčių ir prieverpsčių parodų pristatymas. Dalyvauja autoriai. Iėjimas nemokamas. **18 val.** paškaita „Maisto rūšys: fizinis, emocinis, mentalinis, dvasinis“. Lektorius Aleksandras Žarskas.

Informacija tel. (8 652) 088885, www.ktkc.lt.

Sausio 12–vasario 2 d., ketvirtadieniais, 17.30 val. Nacionalinės dailės galerijos auditorijoje (Konstitucijos pr. 22, Vilnius) pradedama parallelinė parodos „Modernizacija. XX a. 7–8 dešimtmecijų Baltijos šalių menas, dizainas ir architektūra“ keturių vakarų filmų programa.

Iėjimas į kino seansus nemokamas. Parodos lankymas – su lankytojo bilietu. Užsienio autorių filmai originalo kalba su lietuviškais subtitrais. Kino filmų programa skelbiama internte: www.ndg.lt, www.ldm.lt.

Nemunas

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Mieli mūsų skaitytojai,

Jūs galite tapti pačiais dosniausiais „Nemuno“ rėmėjais – tereikia užsiprenumeruoti savaitraštį šiemis metams!

Prenumerata mėnesiui – 9 Lt.

Prenumeruoti galite visuose pašto skyriuose, internetu – www.post.lt ir www.prenumerata.lt, redakcijoje – Gedimino g. 45, tel. (37) 322244, 322266.

Šiapus ir anapus Baltijos

Atkelta iš 8 p.

Kaip čia, aplankęs tautiečio parodą, neprisiminsi teisingo posakio, kad pranaša savo tévynėje nebūsi, greičiau liksi pamirštas, paniekinas, nustumtas į gilią nuolatinio abejingumo ar priešiškumo duobę. Mat ne vienam taip atsitikto, užtat kons naujo čia nepasakysi. Kadai-se Guy de Maupassantas pranašavo, kad ateitis priklauso niekšams. XX a. istorija ir dabartis jo žodžius neretai patvirtino. Deja, taip.

Danai turi visą būri talentingu ir pasaulyje (bent jau Vakarų Europoje) žinomų rašytojų, apie kuriuos kažkodėl lietuvių skaitytojui nesistengia placiau papasakoti nei literatūros mokslininkai, nei šiaip literatūrinės spaudos bendradarbiai. O gaila. Juk mums artimų skandinavų kūrybą reikėtų geriau pažinti. Atrodo, kas galėtų būti natūralesnio ir suprantamesnio. Bet reikalai ne per geriausiai, smarkiai atsiduodantys nykoku provincializmu.

Vertimų, ir ne tiek jau mažai, iš tiesių esama. Galime džiaugtis, kad su laukėme ir Karen Blixen, savo kūrybą publikavusios įvairiaus vardais, prozos knygų. E. Hemingway'us yra pasakės, kad ne jis, bet ši rašytoja turėjo gauti Nobelio premiją, ir tai, matyt, buvo ne šiaip galantiškas gestas, o nuosirdžios pagarbos išreiškimas. K. Blixen, nemenkai gyvenimo dalyje praleidusi Pietų Afrikoje, raše ir dažnai, ir angliskai, knygas leido

Amerikoje, todėl ši aplinkybė padėjo jai pelnyti pripažinimą ne vien tévynėje. Dar sovietmečiu, gaves iš užsienio Vakarų Vokietijoje išleistą jos apysakų knygą „Schicksals-Anekdoten“ („Likimo anekdotai“), turėjau progos susipažinti su ižymios aristokratiškų bruožų rašytojais, kurios gyvenimas buvo gana dramatiškas, kūryba, ir ji paliko didelį įspūdį.

Tad itin rūpejo aplankysti puikiai įruoštą jos muziejų Rungstedlunde nelabai toli nuo Kopenhagos. Tarp gausių eksponatų – mažutė senovinės kaštono masinėlė, bet kiek ja išspaustinta talentingu tekstu, šiandien priklausantį danų literatūros lobbynui! Lieka pridurti, kad ši literatūra senokai peržengė savo šalies ribas. Tik mums tai nepavyksta taip, kaip norėtume, ir geriau nepavyks, kol valdžia nesupras, kad ne didysis krepsinio blūdas užtikrina garbingą šalies prestižą, kad yra kur kas reikšmingesnių, su kultūra susijusių dalykai, nors jie nedovanotinai pamirštami.

Ne vien brandžiai literatūra dala gali pasididžiuoti – jie nestojo ir iškilių dailininkų modernistų, pirmiausiai tų, kurie susibūrė apie žinomą Cobros grupę. Tačiau danų menas taip menkai pristatyta Lietuvoje, tarsi nebūtų kam tuo pasirūpinti. Tuo metu neretai durys plėciai atvertos gana apgailėtinio lygio produkcijai, jeigu ją apskritai laikysime didesnio dėmesio verta kūryba... O Danija juk visiškai netoli. Kadai matėme, sakysim, M. Anderseno, A. H. Sorenseno, G. Jacobseno, P. Hornungo arba E. Hoppes aukščiausios prabos tapybą? Esame kai-mynai, tik gyvename kituose Bal-

tijos jūros krantuose, bet kultūriniai mūsų ryšiai tokie neartimi...

Šiaip ar taip, Lietuva visais atžvilgiais turėtų orientuotis ne į tolimalį ir visiškai svetimą Ameriką su jos mums netinkamu gyvenimo būdu ir menka popkultūra, bet į vertiną skandinavų patirtį. Lietuvoje kladingsos krypties rezultatai aiškiai matomi ir pragaištingi bet kokiu atžvilgiu. Damijoje, jos gyventojų laimei, neviešpataują nedorai pralobę stambūs kapitalistai ir godūs krautuvininkai, nesuvešėjusi šlykštis korupcija, kurią vainikuja valdžios nevykelių nekompetencija ir biurokratių tranų savivalė. Jau seniai stengiamasi, kad kuo mažiau būtų beribio gobsumo apsėstų, savo galiai visiems diktuojančių turtuolių, todėl rimtai galvojama apie socialinių teisingumą. Danai nebėga iš tévynės, šalies žemės neišparduodamas užsieniečiams. Jiems tai nė nesisapnuoja. Žmogus žino, kad valstybė juo rūpinasi ir neleis tapti varganu išnaudotojų baudžiauninku. Kultūra irgi nebus laikoma kažkokiui menkaverčiu daiktu, nykiai nuskurdinus ją ir pajėgiausius kūrėjus.

Na, o mes tikriausiai nemažai laimėtumėmė, jei norėtumėmė ir sugebėtumėmė iš danų daug ko pasimokyti, pirmiausia – kaip protinai ir sumanai valdyti valstybę, kad ji nebūtų lietuviui nemila, liūdina ir tamsi šalis, kur ant pinigų maišų gūdžiai staugia purvino stambiojo kapitalo vilkai.

Juk ir šiapus Baltijos gali ir turi būti kitaip.

2011

10

92-ojo kūrybinio sezono sausio mėnesio repertuaras

12 d., ketvirtadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Aušros Marijos Sluckaitės „Antigonė Sibire“. Vienos dalies postdrama pagal Jeano Anouilho „Antigonė“. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietu kainos – 15, 30 Lt.

12 d., ketvirtadienį, 18 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – „Vieno aktoriaus teatro“ albumų serijos „Dedikacijos.lt“ pristatymas: Čiurlioniams ir aktoriui Kęstučiu Geniuui dedikuoti albumai „Šventmarė“ ir „Dialogai“. Iejimas nemokamas.

15 d., sekmadienį, 12 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – „Kiškis pabėgėlis“. Muzikinis spektaklis vaikams nuo 5 m. pagal Liudviko Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kaliošai“. Režisierė Agnė Sunklodaitė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kaina – 15 Lt.

15 d., sekmadienį, 18 val. Rūtos salėje (Laisvės al. 71) – Sofi Oksanen „Apsivalymas“. Tragedija. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietu kaina – 30 Lt.

17 d., antradieni, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Timothee de Fombelle „Švyturys“. Monospektaklis. Režisierius Gintaras Varnas. Spektaklio trukmė – 1.15 val. Bilietu kaina – 25 Lt.

18 d., trečiadienį, 18 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – „Moderatoriai“. Dviejų dalių forumas. Režisierius Andrius Kurienuis. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilietu kaina – 30 Lt, moksleiviams ir studentams – 15 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

12 d., ketvirtadienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantua ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietu kainos – 40, 50 Lt.

13 d., penktadienį, 14 d., šeštadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Diena ir naktis“. Dviejų dalių drama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

15 d., sekmadienį, 18 val. Aleksandro Volodino „Penki vakarai“. Dviejų dalių romantinė drama. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietu pasaulis*.

12 d., ketvirtadienį, 19 val. „Katyčė „P“. Spektaklis tik suaugusiesiems pagal Eve Ensler pjesę „Vaginos monologai“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietu kaina – 40 Lt.

13 d., penktadienį, 19 val., 15 d., sekmadienį, 18 val. „Su Naujaisiais metais, Ana!“. Vienos dalies spektaklis pagal Biljanos Srblijanovič pjesę „Belgrado trilogija“. Režisierius Darius Ramašauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilietu kainos – 30, 35 Lt.

17 d., antradieni, 19 val. Agnės Dilytės „Lauros kosmosas“. Režisierė A. Dilytė. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietu kainos – 30, 35 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

12 d., ketvirtadienį, 17 val. Juozas Tuomo-Vaižganto muziejuje (Aleksoto g. 10-4) vyks Ūkmergės krašto poetės, Vladimiro Vysockio kūrybos vertėjos ir gyvenimo tyrinėtojos Irenos Tamošiūnaitės-Aršauskiens eilėraščių knygos „Gyventi“ sutiktuvės. Dalyvaus knygų autore, fotomenininkė Nijolė Tamošiūnaitė-Paskauskiene, Deltuvo kultūros almanacho „Eskizai“ redaktorius Vytautas Česnaitis.

Kauno valstybinis lėlių teatras

13 d., penktadienį, 18 val. „Laimingi žmonės“ pristato spektaklį suaugusiesiems – Vytauto V. Landsbergio „Atėjau, pamačiau, negalėjau, arba visiškas rudnosiukas“. Režisierius Vytautas V. Landsbergis. Vaidina Ainis Storpirštis. Bilietu kaina – 40 Lt. Bilietus platina *Tiketa* ir teatro kasa prie spektaklį.

14 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – „Gulbė – karaliaus pati“. Lietuvių liaudies pasakos motyvais. Režisierė Nijolė Indriūnaitė. Nuo 5 m. Bilietu kainos – 8, 10 Lt.

15 d., sekmadienį, 12 val. „Zuikio kaprizai“. Spektaklis-žaidimas – kas nutiko užsispyprieliui zuikučiui? Nuo 3 m. Režisierius Algimantas Stankevičius. Bilietu kainos – 8, 10, 12 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietu pasaulis*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

12 d., ketvirtadienį, 13 d., penktadienį, 18 val. Gaetano Donizettio „Liucija di Lamermur“. Triju veiksmų opera. Muzikinis vadovas ir dirigentas Julius Geniušas, pastatymo meno vadovė Dalia Ibelhauptaitė, režisierius Gediminas Še duikis, scenografas ir šviesų dailininkas Andu Dumitrescu, kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius, choremeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 25, 40, 70, 80, 150 Lt.

14 d., šeštadienį, 18 val. Sai Kolmano „Mieloji Čarit“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Kęstutis Jakštės, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Marija Rubavičiūtė, choreografas Aurelijus Liškauskas. Spektaklio trukmė – 3.30 val. Bilietu kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

15 d., sekmadienį, 12 val. Zitos Bružaitės „Grybų karas ir taika“. Dviejų veiksmų operėlė-parodija vaikams ir tėveliams. Režisierius Aidas Giniotis, dirigentas Virginijus Visockis, dailininkė Ramūnė Skrebūnaitė. Spektaklio trukmė – 1.35 val. Bilietu kainos – 7, 12, 18, 20, 50 Lt.

15 d., sekmadienį, 18 val. Džiusepės Verdi „Atila“. Premejera. Dviejų dalių opera. Muzikinis vadovas Erki Pehk, dirigentas Virginijus Visockis, režisierius Üllar Saaremäe, dailininkas Madis Nurms, choreografas Oleg Titov, šviesos dailininkas Margus Vaigur, choremeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 25, 40, 70, 80, 150 Lt.

18 d., trečiadienį, 17 val. Genadijaus Gladkovo „Brėmeno muzikantai“. Dviejų veiksmų miuziklas vaikams ir tėveliams. Režisierius Dmitrij Harchenko (Estija), dirigentas Julius Vilnonis, dailininkė Anne-Mai Heimola (Estija). Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 7, 12, 18, 20, 50 Lt. Skirta vyrėsiųjų klasių moksleiviams.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II–VII 11–14, 14.45–18 val., tel. 20 09 33.

17 d., antradieni, 18 val.

Lukas Geniušas (fortepijonininkas). Bilietu kainos – 23–53 Lt

18 d., trečiadienį, 18 val. Vokalinės muzikos vakaras. Sandra Janušaitė (sopranas), Rimgaudas Mickus (fortepijonas). Programoje: S. Rachmaninovo, P. Čaikovskio, Dž. Verdžio, Dž. Pučinio gražiausiai romansas ir arijos iš ope- rų „Pikų dama“, „Trubadūrai“, „Aida“, „Sicilijos mišparai“, „Bohema“, „Toska“, „Eugenijus Oneginas“, „Žydė“ ir kt. Bilietu kainos – 10, 15 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II–VII 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

18 d., trečiadienį, 18 val.

saksofonininko Liudo Mocukūno trio „NuClear“ kompak- tinės plokšteliės „Drop It“ („NoBusiness Records“, 2011) pristatymas. Bilietu kaina – 20 Lt, moksleiviams, studentams, senjoram, žmonėms su negalia ir turintiems „Daily Card“ nuolaidų kortelę – 15 Lt. Bilietu galima išsiguti Kauno menininkų namų „Mūzų svetainėje“ (I–IV 10–13 val., 14–17 val., V 10–13 val., 14–16 val.) ir virose *Tiketa* kasose. Informacija tel. 22 31 44.

Vyriausiasis redaktorius

Viktoras Rudžiškės – tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Referentė – Aurina Venislovaite – tel. (8-37) 322244

Viktoras Rudžiškės (KAUKO LAIPTAI) – tel.: (8-610) 67255

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –

Gražina Viktorija Petrošienė (TILTAS) – tel.: (8-37) 322266

Naujienų redaktoriai: Audronė Meškauskaitė – tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983 Andrius Jakučiūnas – tel. (8-611) 98945, el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Apžvalgininkai: literatūra – Aušra Kaziliūnaitė; fotografija – Romualdas Rakauskas; muzika – Eugenija Žakiene; kinas – Gediminas Jankauskas; teatras – Gediminas Jankus.

Fotografas: Zenonas Baltrušis.

Stilištė – Lina Navickaitė – tel. (8-37) 322251

Maketuotojas – Juozas Pužauskas – tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė – tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

In memoriam

ALBERTAS LAURINČIUKAS

(1928 01 01–2012 01 08)

Lietuvos rašytojų sąjunga su liūdesiu praneša, kad sausio 8 dieną, eidamas astuoniadesimt penktuosius metus, mirė rašytojas ir žurnalistas, dramaturgas, prozininkas, publicistas, Lietuvos rašytojų sąjungos narys Albertas Laurinčiukas.

A. Laurinčiukas gimė 1928 m. sausio 1 d. Šiauliuse. 1948 m. baigė Šiaulių J. Janonio gimnaziją, 1950 m. – Šiaulių mokytojų instituto Fizikos-matematikos fakultetą, 1959 m. – Vilniaus universitete žurnalistiką. Dar studijuodamas Šiauliuse pradėjo mokytojauti, vėliau persikelė į Vilnių, dirbo laikraščio „Tarybinis mokytojas“ redaktoriaus pavaduotoju, „Komjaunimo tėsa“ redaktoriumi, 1959–1963 ir 1968–1970 m. buvo „Selskaja žizn“, „Moscow News“ ir „Tiesos“ korespondentas JAV, akredituotas prie JT, nuo 1971 iki 1988 metų – „Tiesos“ redaktorius. Nuo 1971 m. – Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininko pavaduotojas, 1975–1988 m. – pirminkas.

Pirmai apybraižų knyga „Vienos balandžiai“ buvo išleista 1957 m. Vėliau pasirodė kitos politinės publicistikos ir kelionių apybraižų knygos: „Trečioji dolerio pusė“ (1964), „Juodasis kraujas“ (1969), „Varinė saulė“ (1974), „Amžinieji beržai“ (1978), „Taifūno rūstybė“ (1984), „Nematomi dangoraižiai“ (1986), apsakymų vaikams rinkiniai „Mataadoras“ (1971), „Taikloji ranka“ (1979), „Tigro gyvenimas ir mirtis“ (1998). Lietuvos teatrueose pastatytos ir atskiromis knygomis išleistos penkios dramaturgo pjesės: „Vidutinė moteris“ (1971), „Akimirka teisybės“ (1976), „Neapykantos spalva“ (1978), „Paskutinis prašymas“ (1983), „Pažadas San Franciske“ (1985). A. Laurinčiukas yra sukūręs scenarijų kino bei televizijos filmams, buvo keleto lietuvių išeivijos veikėjų autobiografinių knygų bendraautorius.

A. Laurinčiuko kūryba versta į rusų, čekų, latvių kalbas ir yra pelnusi V. Kapsuko, A. Tolstojaus, V. Vorovskio, V. Tamulaicičio premijas. Jam buvo suteiktas Lietuvos nusipelniusio žurnalisto vardas (1975).

Lietuvos rašytojų sąjunga

20 d., penktadienį, 17 val. Maironio lie туvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) –

Alio Balbieriaus eilėraščių rinktinės „Skaidrumas“ sutiktuvės ir fotografijų parodos „Jono Meko žemė / The Land of Jonas Mekas“ pristatymas. Kartu su autoriumi dalyvauja Biržų rajono merė Irena Varziénė, literatūros kritikas, leidėjas dr. Vilius Gužauskis, fotomenininkas Romualdas Rakauskas, poetas, vertėjas, fotografas Vladas Braziūnas, poetas Viktoras Rudžiškės, poetas ir fotografas Julius Keleras, dailininkė ir rašytoja Ula Šimulytaitė, poetas Alfas Pakėnas.

13 d., penktadienį, 17 val. Kauno fotografijos galerijoje (Rotušės a. 1 / Vilniaus g. 2) atidaroma šiųmetinė tarpautinė fotografijos meno festivalyje „In Focus“ pristatytų fotografijų paroda „Suasmenintas pasaulyis: šiuolaikinė japonų fotografija“.

12 d., ketvirtadienį, 17 val. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus A. Žmuidzinavičiaus kūrių ir rinkinių muziejuje (V. Putvinskio g. 64) vyks parodos „Peizažas tapyboje: nuo Antano Žmuidzinavičiaus iki XXI a. dailininkų“ atidarymas. Paroda veiks iki vasario 26 d.

13 d., penktadienį, 18 val. galerijoje „Meno parkas“ (Rotušės a. 27) bus atidaryta paroda „Jau saulelė vėl atkopdama budina svetą...“, skirta Kristijono Donelaičio 300 metų gimimo jubiliejui paminėti. Paroda veiks iki vasario 3 d.</p

Kauno karuselė

„Lietaus melodija“ – tai vienuoliktoji personalinė dailininko Alono Štelmano paroda. Irenos Mikuličiūtės dailės galerijoje – jau aštuntoji personalinė. Joje eksponuojama vienuolika 2010 m. sukurtų drobių. Anksčiau darbai rodyti Vilniaus tarptautinėje meno mugėje, o dabar – Kaune.

Profesorius Edmundas Saladžius apie A. Štelmano kūrybą: „Tapytojas A. Štelmanas reflektuoja jį supančią terpjimą rizikuodamas nepatikti publikai, nes retas kuris išvers aukštą įtampą, sklindančią iš jo drobių ir pas-

tele atliktų kūrinių. Nuotaikas ir refleksijas jis reiškia tapydamas peizažą, kuriame dažniausiai esti vos keli skurdūs elementai, dažnai aistrūs, nervingi, išduodantys nekantrū kažin ko laukimą. Tai atspėti gali tik tas, kam pažystama tokia būsena. Menininkas dalijasi su mumis savo vienavę ir požiūriu į rūstų pasauly, kuris skirtingoje epochoje rodo vis kitokį savo veidą.“

Atrodo, pastaruoju metu žemė ėmė suktis greičiau: nespėja diena išaušti, o jau, žiūrėk, atslenka tylus vakaras. Jaunos tapytojos Grytės Pintukaitės-Valečkienės darbų paroda „Laukiantys veidai“, atidaryta sausio 9 d.

„Eglės galerijoje“, tarsi paneigia šiuos neįtikėtinus kasdienybės dėsnius. Pirmiausia todėl, kad ekspozicija alsonojo ramybė, skaidriu susimąstymu ir gyvenimiskių išmintimis. Senolių portretų kolekcija simboliškai atveria kitą būties pusę, žmogaus gyvenimo saulėlydį, kūpiną tiesos, atvirą akijų žvilgsnio.

Dailininkė baigė Vilniaus dailės akademiją ir savo kelią pasirinko greitai, ilgai nedvejodama. Pirmiausia ji portretistė, apdovanojota talentu subtiliai atverti ir perteikti drobėse žmogiškos sielos virpesius. Pradėjusi nuo savęs – ne viena įdomi autoportreto studija – G. Pintukaitė-Valečkienė linkusi paieškoti gilesnių klojų kituose. Autorė tapė Lietuvos muzikinio pasauly įžymybes, poetus, aktorius – ji pati augo meninejė aplinkoje. Taip pat apdovanota ir muzikiniu talentu – *bel canto* dainavimo menas tobulinamas lygiagrečiai su tapyba. Grytė mėgsta sieti įvairius menus – pavyzdžiui, serija darbų, kuriuose portretinis peizažas tarsi „išlipa“ iš paveikslų rėmų ir „pragysta“ giesme ar pavirsta šokiui autorei improvizacijose.

„Laukiantys veidai“ diktuoja šiuolaikinėje visuomenėje gerokai primišta, bet skausmingą ir aktualią temą. Senatvės niekas nelaukia, tačiau ji neišvengiamai aplanko kiekvieną. Mégstanti bendrauti, nebūjanti įsipareigoti autorė domisi naujais sutiktais žmonėmis, pavyra į jų pasauly, išklauso praeities istorijas. Devyniasdešimtmetis elegantiškas operos solistas; pasidabinusi skrybėle palaptingai rymant senučiukė-fėja; šviesuolė Anelė, primenant kvapnų vaikystės sapną;

romantiškas poetas, „apsiginklavės“ rože tarsi Don Kichotas ietimi.

Senolių išminties kupinas buvimas, išgyventa ir išjausta patirtis. Autorei rūpi tikras būties grožis, sukaupęs nevienadienės vertėbes. Galbūt Grytės smalsumas bei empatija, gebėjimas išsiausti į kito žmogaus būseną padeda abiem pusėms: viena išsipasakoja, kita susiurbia nuostabų įvairiabriaunį gyvenimiskų įvykių ir spalvų sūkurį, savaip transformuoja ir teptuko potėpiais išsisako drobės.

Dailininkė neslepia, kad yra „neabejinga Lietuvos kultūros procesams ir savo kūryba, ir straipsniais drasti pasisako prieš save patį neigianti meną, nužmoginusi menininko paveikslą, ir tamsą bei beviltiškumą skleidžiančią kūrybą“.

Egle MICKUTĖ

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Serafina“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienė, sausio 17 d., Kitokio kino klube žiūrėsime biografinę dramą „Serafina“, kurios autorai primena mums mažai žinomą dailininkę Serafiną Louis, gimtojoje Prancūzijoje kartais vadinamą Serafiną iš Senlio (1864–1942).

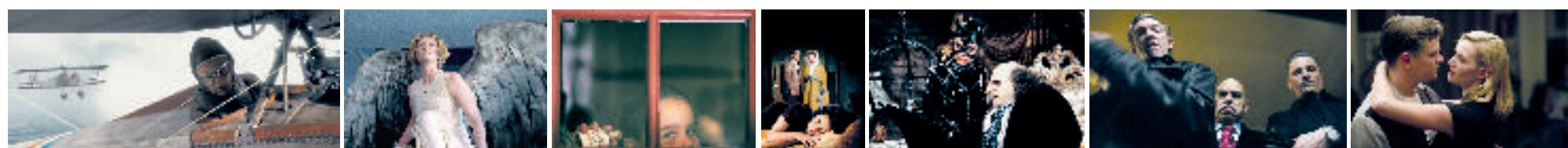
1912-ieji. Nedideliamė Prancūzijos miestelyje Senlyje, netoli Paryžiaus, gyvena nekalbi vidutinio am-

žiaus moteris Serafina. Ji tvarko pasiturinčių žmonių namus, o laisvalaikiu tapo margaspalvius fantastinių augalų paveikslus. Pailsėti nuo paryžietiško gyvenimo į miestelį atvyksta vokietiško kolekcininkas Vilhelmas Udė, pirmasis Pablo Picasso kūrinių pirkėjas ir primitivisto Henri Rousseau atradėjas. Pasamđę Serafiną tvarkyti namus Vilhelmas netikėtai sužino apie jos darbus. 1928 m. Vilhelmas Udė surengė

didelę primitivistų darbų parodą, kurioje eksponuota daug Serafinos paveikslų. Tolesnis dailininkės gyvenimas buvo labai tragiškas. Nuo 1932 m. prasidėjo jos ilgai trukusी kelionė po psichiatrijos klinikas. Vienoje tokioje prieglaudoje Antrojo pasaulinio karo metais ji ir mirė nuo bado ir išsekimo.

Ši biografinė drama 2009 m. Prancūzijoje pelnė septynis „Cezario“ apdovanojimus.

Savaitgalis prie televizoriaus

Bekraštės istorijos apie mirtinai pavojinges keliones

Gediminas JANKAUSKAS

Karinė drama „Pirmoji eskadriile“ (penktadienis, 20.25 val., BTV) nukels į Pirmojo pasaulinio karo laikus ir primins tikrą internacinalinės draugystės faktą. Itakiniaus JAV generolai dar neskuba veltis ne į savo karą, o keletas amerikiečių savanorių jau nori įsilieti į Prancūzijos aviacijos gretas. Taip legendinė Lafajeto eskadriile papildo Bleinas Roulingsas, Viljamas Džensenas, Judžinas Skinneris ir kiti bebaimiai „jankiai“. Skraidyt iki kol kas nemoka, betgi su sparnais gimus tūk angelai. O lakūnai skraidyt greitai išmoksta. Ypač kai jiems vadovauja tokie oro asai kaip pašėlės prancūzų leitenantas Teno ir reiklusis amerikiečių instruktorius Kesidis.

Fantastiniame veiksmo trileryje „Konstantinas“ (penktadienis, 21.10 val., LNK) savižudžiu detektivui Džonui Konstantinui pavyks

ta iš pragaro vėl sugrįžti į gyvujų pasauly. Dabar jam bus lengviau atpažinti naujos rūšies mutantus – demonų ir puolusių angelų hibridus, pasisavinusius žmonių pavidalus. Tirdamas painią bylą Konstantinas keliauja į šiu padarų karalystę.

Ne mažiau egzotišką kelionę patirsime žiūrédamis indų režisieriaus Tarsemo Singho filma „Bekraštė istorija“ (penktadienis, 21.30 val., Lietuvos ryto TV). Kelionė aplink pasauly prasideda 1915 m. vienoje Los Andželo ligoninėje. Smalsi mergaitė Aleksandrija laukia dienos, kai gydytojai nuims nuo jos sužeistos rankos gipsą. Kartą ji čia susipažista su profesionaliu kaskadininku Rojumi, kuris po nepavalkusio šuolio filmavimo aikstelėje kamuojamas nepakeliamo skausmo. Už dozę morfijaus, slapta atnešto iš ligoninės sandėlio, jis pažada į jo palatą užklydusiai Aleksandrijai papasakoti kvapą gniaužiančią istoriją.

Nuosekliai lietuviškų tradicijų dirvą purenės režisierius Gytis Lukšas („Žvangutis“, „Žalčio žvilgsnis“) filme „Vakar ir visados“

ispirtadienis, 23.45 val., LTV) pasiryžo rekonstruoti tautos dvasių patirtį, iškūnytą darbuose, papročiuose, apeigose, dainose ir burtuose. Filmui nesunku prikišti paviršutiniškumą ar iliustratyvumą, tačiau jo stiprybė – Veronikos Povilonienės dainuojančios liaudies dainos, Marcelijaus Martinaičio poetiškas žodis ir nuostabi Lietuvos gamta.

Antrajame filme apie žmogus įspūdinį „Betmeno sugrįžimas“ (šeštadienis, 11.45 val., LNK) vėl atgyja niūrus Gotemo miestas, kurį dabar jau terorizuoją Jacko Nicholsono suvaidintas Džokeris, bet ne mažiau spalvingi personažai: grakštai ir klasinga moteris-kata (aktorių Michelle Pfeiffer, bejaunes mis milijonierius Maksas Šrekas (aktorių Christopheris Walkenas) ir visai žmonijai karą paskelbęs Ponas Pingvinas (jis vaidina visiškai neatpažįstamas Danny De Vito).

Antrajame filme apie žmogus įspūdinį „Betmeno sugrįžimas“ (šeštadienis, 11.45 val., LNK) vėl atgyja niūrus Gotemo miestas, kurį dabar jau terorizuoją Jacko Nicholsono suvaidintas Džokeris, bet ne mažiau spalvingi personažai: grakštai ir klasinga moteris-kata (aktorių Michelle Pfeiffer, bejaunes mis milijonierius Maksas Šrekas (aktorių Christopheris Walkenas) ir visai žmonijai karą paskelbęs Ponas Pingvinas (jis vaidina visiškai neatpažįstamas Danny De Vito).

Režisierius Davido Cronen-

bergo „Rytietiškų pažadų“ (šeštadienis, 0.05 val., TV3) veiksmas plėtojas dabartiniame Londone, kuriame saugiai ir užtikrintai jaučiasi įvairaus plauko rusų kriminalinis gaivalas. Į šią mirtinai pavojingu kloaką kartą pakliūva aukšerė Ana. Jai dalyvaujant Kaledų išvakarėse gimdydama mirė jauna rusaitė. Tarp jos daiktų Ana randą dienoraštį ir ryžtasi surasti velionės paauglės šeimą. Painūs pėdsakai ir atveda merginą į rusų mafijos ištvātā.

„Nerimo dienose“ (sekmadienis, 23.45 val., TV3) Konektikuto priemiestyje du vaikus auginančius Eiprilię ir Frenkas Vyleriai (juos vaidina Kate Winslet ir Leonardo DiCaprio) iš pažiūros yra ideali amerikiečių šeima. Tačiau savimi pasitikincių sėkmės kūdikių kaukės slepia didelį nusivylimą. Nerealizavusi svajonių tapti aktore Eipriliė pirmojo ryžtasi pradėti permainas ir siūlo kraustyti į Paryžių.